

بررسی سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان دانشگاه شاهد طی سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۰*

نویسندگان: دکتر احمد علی نور بالا^۱، دکتر رسول روشن^۲، دکتر سقراط فقیه زاده^۳، رضا شاکری^۴، رضا محمد صالحی^۵

۱. استاد دانشگاه علوم پزشکی تهران
۲. استادیار، دانشگاه شاهد
۳. دانشیار دانشگاه تربیت مدرس
۴. کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه شاهد
۵. کارشناس پژوهش، دانشگاه شاهد

* این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی است که با حمایت معاونت پژوهشی دانشگاه شاهد اجرا شده است.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان پی ریزی گردید. به همین منظور ارزش‌های دانشجویان دانشگاه شاهد در یک مطالعه توصیفی مورد بررسی قرار گرفت. برای نیل به این هدف کلیه دانشجویانی که در طول سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۰ وارد دانشگاه شاهد شده بودند به عنوان جامعه آماری تحقیق تعیین شده و سپس طی مطالعات جداگانه ای نظام ارزشی دانشجویان ورودی هر سال تحصیلی مورد مطالعه قرار گرفت. به عبارت دیگر در هر مطالعه، جامعه آماری از کلیه دانشجویان ورودی‌های همان سال دانشگاه تشکیل می‌گردید و نمونه مورد مطالعه از بین آنها انتخاب می‌شد و پرسشنامه‌های تحقیق را تکمیل می‌نمودند. سپس در مرحله دوم و دو سال بعد از ورود پرسشنامه تحقیق بر روی همان دانشجویان مجدداً اجرا می‌گردید. این روش برای دانشجویان ورودی‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۰ دانشگاه شاهد تکرار شد. در این مطالعه از پرسشنامه سلسله مراتب ارزش‌های آلپورت، ورنون و لپندزی استفاده گردید که نظام ارزش‌ها را بصورت سلسله مراتبی (دربرگیرنده ارزش‌های نظری، دینی، اجتماعی، اقتصادی؛ هنری و سیاسی) در نظر می‌گیرد. نتایج تحقیق نشان داد که در تمام مراحل تحقیق ارزش‌های دینی و اجتماعی اولویت‌های اول و دوم را در سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان به خود اختصاص داده بودند و ارزش هنری آخرین سنخ ارزشی دانشجویان بود. مقایسه ارزش‌های دانشجویان در طی مراحل تحقیق نشان داد که ارزش‌های مذهبی، نظری و عمدتاً ارزش سیاسی در سال دوم مطالعات معمولاً کاهش پیدا می‌کرد ولی با این وجود ارزش مذهبی همچنان بعنوان اولین ارزش نزد دانشجویان محسوب می‌گردید. علی‌رغم جابه‌جایی در سایر ارزش‌ها؛ تفاوت معنی‌داری در طول مراحل مطالعه دیده نشد. علاوه بر این در مطالعه حاضر نقش متغیرهای فردی و اجتماعی از قبیل جنس، وضعیت تأهل، محل سکونت خانواده، سهمیه مورد پذیرش در دانشگاه و دانشکده محل تحصیل دانشجویان نیز در سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

واژه‌های کلیدی: سلسله مراتب ارزش‌ها، دانشجویان، ارزش نظری، ارزش دینی، ارزش اجتماعی، ارزش اقتصادی، ارزش هنری و ارزش سیاسی

دوماهنامه علمی - پژوهشی
دانشگاه شاهد
سال چهاردهم - دوره جدید
شماره ۲۲
اردیبهشت ۱۳۸۶

مقدمه

ارزش‌ها یکی از ابعاد مهم و اساسی شخصیت و زندگی اجتماعی به شمار می‌آیند. ارزش‌ها به عنوان آرمان‌ها و اهداف فراموقعیتی توصیف و تعریف می‌شوند که اصول راهبردی زندگی هر فردی را تعیین می‌کنند [۱]. ارزش‌ها در واقع قضاوت‌های ذهنی افراد هستند که در مورد مفاهیمی چون خدا و آزادی مدام در حال بازخوانی و فراخوانی هستند [۲، ۳]. ارزش‌های هر نظام و جامعه‌ای به ویژه ارزش‌های فرهنگی تعیین‌کننده میزان پیچیدگی یا سادگی و روشنی افکار انتزاعی اعضای آن جامعه درباره خوبی و درستی آرمان‌های آن جامعه است [۴]. در واقع این ارزش‌ها هستند که چهارچوب‌های ویژه‌ای برای افراد جامعه تعیین می‌کنند برای اینکه بدانند در هر موقعیتی چه رفتار و پاسخی مناسب است. به دیگر سخن ارزش‌ها تعیین‌کننده مهم شیوه عملکرد، مسیر فعالیت‌ها و چگونگی اولویت بندی اهداف در نظام‌های فرهنگی، آموزشی، خانوادگی و سیاسی و مذهبی هر جامعه‌ای هستند [۵].

جایگاه ارزش در نظام آرمانی و نه در مسایل عینی و حوادث روزمره قرار دارد و به عنوان یک غایت و آرمان مستلزم تصور وجود یا کیفیتی بهتر از آنچه هست، می‌باشد. ارزش‌ها جهت دهنده و تعیین‌کننده رفتارهای انسانی هستند و بار عاطفی دارند. تا آنجایی که سادگر در کتاب خود تحت عنوان "ارزش‌ها و تشخیص‌های روانپزشکی" از رابطه بین ارزش‌ها و اختلاط روانپزشکی نیز سخن می‌گوید [۶]. از دیگر ویژگی‌های شاخص ارزش‌ها، خصوصیت سلسله‌مراتبی آنهاست به نحوی که در زبان متداول از مقیاس ارزش‌ها (scale of value) سخن می‌رود تا نظم سلسله‌مراتبی را مشخص نماید که بر حسب آن فرد یا گروه آرمان‌هایی را که بدان وابسته است ارجح می‌نهد. اصطلاح مقیاس ارزش‌ها متضمن این اندیشه است که برخی ارزش‌ها بر سایر ارزش‌ها رجحان دارند و در واقع عبارتست از سلسله‌مراتب ارزش‌هایی که بر پایه اهمیت نسبی آنان از دیدگاه شخص یا گروه مورد نظر تسبیق گشته‌اند. سلسله

مراتبی که بدین سان از ارزش‌ها پدید می‌آید لزوماً آشکار نیست بلکه در جریان فعالیت‌های روزمره زندگی و در کردارهای افراد به انواع صور مختلف تجلی می‌یابد. نظام ارزش‌های یک جامعه فقط از ارزش‌های مسلط تشکیل نشده‌اند و بلکه شامل مجموعه‌ای است که به شکل سلسله‌مراتب متغیر درهم آمیخته‌اند.

تاکنون تلاش‌های بسیاری برای طبقه‌بندی ارزش‌ها و دسته‌بندی این مقوله کلی صورت گرفته است. از جمله نخستین طبقه‌بندی‌هایی که هنوز اعتبار و کاربرد فراوانی دارد تقسیم‌بندی ارزش‌ها بر مبنای پرسشنامه ارزش‌ها می‌باشد که توسط آلپورت، ورنون و لیندزی [۷] با الهام از نوشته‌های اسپرانگر [۸] به منظور سنجش شش حوزه اصلی رغبت‌ها و انگیزه‌های اساسی در زندگی فرد تهیه شده است.

ارزش‌های نظری با گرایش حقیقت‌جویی اولین دسته از این سلسله‌مراتب ارزش‌ها است. دانش و معرفت و سازمان دادن به آن تنها هدف این سخن است. دومین دسته ارزش‌ها یعنی ارزش‌های اقتصادی به طور عمده به سودمندی اشیاء توجه دارد و به جنبه‌های عملی و اقتصادی امور می‌نگرد.

دسته سوم سخن هنری می‌باشد. زیبایی و هماهنگی بالاترین ارزش این سخن است. افراد این سخن بیشتر زیباگرا و به دنبال احساس زیبایی هستند. سخن ارزش‌های اجتماعی با ویژگی عشق به آدم‌ها و نوع‌دوستی همراه با پیوندهایی با ارزش‌های مذهبی چهارمین دسته از ارزش‌ها است. دسته پنجم ارزش‌های سیاسی می‌باشند که بالاترین ارزش در این دسته، قدرت، نفوذ شخصی و شهرت است. آخرین سخن ارزش‌ها، سخن مذهبی است. مهم‌ترین خصلت سخن مذهبی وحدت‌جویی، تعالی‌گرایی و عرفان‌مداری است. سخن‌های شش‌گانه فوق ارزش‌های ناب را به طور کامل در خود جای داده است و کمتر کسی را می‌توان یافت که تنها در یکی از این سخن‌ها جا می‌گیرد. در اکثر مردم ترکیباتی از این ویژگی‌های ارزشی دیده می‌شود.

است لذا تلاش در بررسی دایمی وضعیت ارزش‌های دانشجویان در راستای برنامه ریزی‌های لازم و یا تغییرات مورد نیاز در برنامه‌های جاری دانشگاه، ضرورت پژوهش در این حیطه را دوچندان می‌کند.

در ارتباط با ارزش‌های حاکم بر دانشجویان دانشگاه مطالعات گسترده‌ای انجام شده است. هلکاما و همکارانش [۹] در مطالعه‌ای رابطه بین سلسله مراتب ارزش‌ها و مراحل رشد اخلاقی کلبرگ را در گروهی از دانشجویان رشته پزشکی بررسی کرد و نتیجه گرفت که دانشجویانی که از ارزش‌های بالایی برخوردار بودند در مراحل بالاتری از رشد اخلاقی قرار داشتند. همچنین وی گزارش نمود که ارزش‌های غالب دانشجویان در سال‌های اول بیش‌تر جنبه نظری و تئوری داشت و در سال‌های بعد جنبه عملی و کاربردی به خود می‌گرفت. جاکوب به نقل از بایلز [۱۰] نتیجه گرفته که هماهنگی و انسجام ارزش‌ها در دانشجویان سال آخر بیشتر از دانشجویان تازه وارد است. وی این موضوع را به تجربیات مشترک در دانشگاه، جریان اجتماعی شدن، ایجاد علایق مشترک در طی فرایند تحصیل و آشنایی دانشجویان با یکدیگر نسبت داده است.

فیدر [۱۱] در مطالعه خود ارزش‌ها را با میزان سن افراد مرتبط دانست.

هاروی و مدلین [۱۲] نگرش تعدادی از دانشجویان را نسبت به زنان و رابطه آن با پرسشنامه آپورت و همکارانش بررسی کرده‌اند. نتایج حاکی از آن بود که نگرش مثبت به حقوق و آزادی زنان با ارزش‌های اجتماعی همبستگی مثبت و با ارزش اقتصادی همبستگی منفی دارد. همچنین بین ارزش اجتماعی و ارزش اقتصادی و ارزش نظری با ارزش اجتماعی همبستگی منفی وجود دارد. برخی از یافته‌های مربوط به مطالعات خارجی در مورد رابطه بین صفات اجتماعی و ارزش‌های نوجوانان [۱۳ و ۱۴] ارزش‌های والدین و فرزندان [۱۶] تفاوت‌های جنسیتی در ارزش‌های نوجوانان دختر و پسر [۱۵ و ۱۶] بررسی

پیشینه خارجی تحقیقات در زمینه ارزش‌ها عمدتاً به کارهای آپورت و همکاران وی برمی‌گردد. یافته‌های آپورت و همکارانش نشان می‌دهد که نمرات مردان از نظر ارزش‌های اقتصادی و سیاسی بالاتر ولی از لحاظ زیبا شناختی، مذهبی و اجتماعی پایین‌تر از زنان می‌باشد. همچنین مطالعاتی که با استفاده از یافته‌های آپورت- ورنون انجام شده حاکی از آن است که بدن و ریخت‌های بدنی و شخصیتی با سنخ‌های ارزشی گوناگون رابطه دارد. علاوه بر این مطالعات نشان داده است که بین علایق و رشته‌های تحصیلی، هوش، استعداد و موفقیت و علایق شغلی و رجحان‌ها و ویژگی‌های ارزشی افراد همبستگی وجود دارد.

دانشگاه به منزله محیط جامعه‌پذیری دانشجویان، نقش مهمی در شکل‌دهی به شخصیت آنها دارد و به نوبه خود فشار روانی بسیاری را برای دانشجویان ایجاد می‌کند. دانشجویان در این محیط با عوامل بسیاری برای رسیدن به مهارت‌های مختلف روبرو می‌شوند که اولویت‌ها و ارزش‌های حاکم بر آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. دانشجویان با عنصر بنیادی نظام فرهنگی و سمت‌گیری هنجاری در زندگی اجتماعی یعنی ارزش‌ها روبه‌رو می‌شوند که رفتارهای بعدی و ارزیابی‌های آنها را از وقایع اطراف خود تحت تأثیر قرار می‌دهد و واکنش‌های آنها را تبیین می‌نماید [۴].

با توجه به اهمیت و نقش ارزش‌ها و نگرش‌ها در ساختار روانی افراد و تبعات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی آن در جوامع به ویژه قشر دانشجویان تبیین سلسله مراتب ارزش‌های حاکم بر دانشجویان، بررسی عوامل مرتبط با آن و سنجش تحول سلسله مراتب ارزشی حاکم و نگرش آنها به غرب در طی دوران تحصیل واجد اهمیت ویژه‌ای می‌گردد. از آنجا که اندک تحقیقات گزارش شده در زمینه بررسی ارزش‌ها در دانشگاه‌های کشور از ماهیت غیرعلمی و غیرکاربردی برخوردار بوده و خالی از ابعاد ویژه سیاسی و اجتماعی به ویژه در زمینه مقابله با تهاجم فرهنگی غرب بوده

ارزش‌های دانشجویان [۱۷ و ۱۸] در یافته‌های مربوط به نمونه‌های ایرانی نیز مورد تأیید قرار گرفته است.

محمد خلیفه [۱۹] ضمن مقایسه ارزش‌های حاکم بر دانشجویان مصری و عربستانی نتیجه گرفت که اهمیت ارزش‌های اجتماعی و مذهبی در دانشجویان سعودی بیشتر از دانشجویان مصری است برعکس در دانشجویان مصری ارزش‌های سیاسی، اقتصادی و هنری اهمیت بیشتری داشت. نویسندگان این تفاوت‌ها را به وجود تمایزات فرهنگی بین این دو کشور نسبت داده‌اند.

الچاسیر و کوگر [۲۰] در پژوهشی بر روی ۲۱۸ از دانشجویان سعودی شاغل به تحصیل در آمریکا نتیجه گرفتند که مهارت این دانشجویان در زبان خارجی نمی‌تواند در ارزش‌های اساسی آنان تغییری ایجاد کند. هم‌چنین مشخص گردید وضع تحصیلی نمی‌تواند درصد معناداری از پیشرفت فردی یا تغییر در ارزش‌ها را پیش بینی نماید. علاوه براین در مطالعه فوق نتیجه‌گیری شد که دانشجویان جوان تر به لحاظ ارزشی از منس آزادتری برخوردارند. با این حال در طول سی سال گذشته نتایج مطالعات در حیطه ارزش‌ها گاهاً بسیار متناقض و غیرهم‌سو بوده است.

نتایج مطالعات اولیه در مورد رابطه ارزش‌ها به متغیرهای سن و جنس و حتی رابطه بین سیستم‌های آموزشی و نوع ارزش‌ها از همسویی برخوردار بود [۲۱ و ۲۲] ولی پژوهش‌های بعدی یافته‌های متناقضی در این زمینه آشکار ساخت [۱۱ و ۲۳].

با توجه به جریان‌های اجتماعی و پیدایش ارزش‌های جدید و جرح و تعدیل ارزش‌های موجود که سلسله مراتب ارزشی افراد را دچار تغییر و تحول می‌نماید. ضروریات اجتماعی ایجاب می‌کند در محیط‌های خاص فرهنگی و اجتماعی به ویژه دانشگاه و قشر دانشجویی خلاء اطلاعاتی موجود در زمینه ویژگی‌های ارزشی و تربیتی دانشجویان مورد توجه قرار بگیرد چرا که بر

اساس شواهد موجود نمی‌توان اطمینان داشت که ویژگی‌های ارزشی و شخصیتی دانشجویان به عنوان حاملان پیام انقلاب اسلامی و کارگزاران آینده نظام مبتنی بر اهداف و ارمان‌های انقلاب و نظام اسلامی می‌باشد. از این رو با توجه به کم‌رنگ شدن ارزش‌های معنوی و تشدید بحران‌های مختلف انسانی اهتمام به امور تربیتی جوانان به عنوان اهم مسائل اجتماعی، واجد ضرورتی خاص می‌گردد. لذا ضرورت دارد در راستای اهداف اساسی نظام تربیتی انقلاب اسلامی به ویژه در دانشگاه‌ها، به طور مستمر و پویا، اطلاعات مربوط به ویژگی‌های شخصیتی و ارزشی نسل جوان جمع‌آوری گشته و هر طرح و برنامه‌ای در جهت تدوین چشم انداز تربیتی دانشجویان، بر اساس این اطلاعات تنظیم و اجرا شود و با استفاده از این مطالعات سیر تربیتی آنها مورد نظارت قرار بگیرد.

این نیاز اساسی طبعاً در دانشگاه شاهد که مهد تربیت یادگاران شهیدان بزرگوار انقلاب اسلامی است از اهمیت بیشتری برخوردار می‌گردد و ضرورت دارد خلاء اطلاعات مربوط به این زمینه به طور ویژه و مستمر بررسی و نتایج آن در برنامه‌ریزی‌های تربیتی و فرهنگی به کار گرفته شود.

با این وصف مطالعه حاضر با این هدف پی‌ریزی گردید تا سلسله مراتب ارزش‌های حاکم بر دانشجویان دانشگاه مورد بررسی قرار گیرد و عوامل مختلف اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مرتبط با ارزش‌های دانشجویان و هم‌چنین تحول سلسله مراتب ارزش‌های حاکم در طول دوران تحصیل در دانشگاه مورد سنجش و ارزیابی قرار بگیرد.

روش

جامعه آماری

کلیه دانشجویان دانشگاه شاهد که طی سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۰ وارد دانشگاه شاهد شده‌اند؛ تشکیل دهنده جامعه آماری مطالعه حاضر بود.

نمونه تحقیق و شیوه نمونه‌گیری

در پژوهش حاضر که از نوع توصیفی نیز می‌باشد؛ سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان ورودی ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۰ دانشگاه شاهد مورد بررسی قرار گرفت. به این منظور در هر سال مطالعه؛ دانشجویان نمونه مورد بررسی از میان ورودی‌های همان سال (به عنوان جامعه آماری همان سال) به صورت تصادفی انتخاب شده و سپس افراد نمونه پرسشنامه‌های تحقیق را در دو مرحله (یک‌بار در بدو ورود و بار دوم دو سال بعد) تکمیل نمودند. این شیوه در تمام مراحل تحقیق و برای دانشجویان ورودی سال‌های ۱۳۷۷؛ ۱۳۷۸؛ ۱۳۷۹؛ ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ اعمال شد. بدین ترتیب تعداد افراد نمونه در سال ۷۷، ۴۴۴ نفر؛ در سال ۷۸، ۴۴۳ نفر؛ در سال ۷۹، ۳۸۵ نفر و در سال ۸۰، ۲۶۰ نفر بود.

پرسشنامه‌ها

پرسشنامه بررسی سلسله مراتب ارزش‌ها

این پرسشنامه بر اساس سنخ‌های شخصیتی و به وسیله آپورت، ورنون و لیندزی [۷] ساخته شده و شش حوزه اصلی رغبت‌ها، انگیزه‌ها یا نگرش‌های ارزشی انسان را می‌سنجد. این شش حوزه عبارتند از نظری (علاقه شدید به کشف حقیقت از نظرگاه تجربی، انتقادی، خردگرایانه و روشنفکرانه)، اقتصادی (تأکید بر ارزش‌های عملی و سودمند و فعالیت‌های انتفاعی)، هنری (حداکثر تأکید بر شکل و توازن، لذت بردن از تجربه و ارزیابی آن بر حسب ظرافت، تقارن و هم‌خوانی)، اجتماعی (علاقه به امور و فعالیت‌های نوع دوستی و انسان‌گرایی)، سیاسی (علاقه‌مند به قدرت انسان و کسب نفوذ شخصی و شهرت که الزاماً محدود به حوزه سیاست هم نیست) و مذهبی (معطوف به عوامل روحانی و نیل به سعادت اخروی، جستجوگر ادراک جهان در کل و طالب وحدت) [۲۵ و ۲۶]. این آزمون برای سنجش دانشجویان و یا حداقل افراد دیپلمه تهیه شده است. وقت آن محدود نیست و به صورت فردی یا گروهی قابل اجرا است. پایایی این آزمون با

روش تصنیف (دو نیمه سازی) و بازآزمایی رضایت بخش گزارش شد (۹۰/۰) [۲۵ و ۲۶]. ضریب پایایی پرسشنامه را با استفاده از روش بازآزمایی با فاصله زمانی بیش از ۲ ماه بیش از ۰/۸۰ گزارش کرده است. بایلز [۱۰] ضعف اساسی پرسشنامه را اهمیت نسبی و نه اهمیت مطلق هر یک ارزش‌ها در افراد می‌داند، ولی با این حال مطرح کرده است که در طول سال‌های اخیر پژوهش‌های متعددی با استفاده از این پرسشنامه اجرا شده، به عنوان یک ابزار مفید برای بررسی تغییرات ارزش‌های دانشجویان محسوب می‌گردد.

پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک

به منظور اطلاع از ویژگی‌های فردی و آموزش دانشجویان مورد بررسی، پرسش‌هایی در این زمینه تنظیم گردید و به عنوان بخشی از پرسشنامه‌های فوق مورد استفاده قرار گرفت. در این پرسشنامه اطلاعات مربوط به جنسیت، وضعیت تأهل، نوع سهمیه پذیرش در کنکور، تحصیلات و شغل پدر و مادر و محل زندگی آزمودنی‌ها، دانشکده محل تحصیل، وضعیت اقتصادی و نوع دیپلم مورد توجه بوده است.

نتایج

در این قسمت به ارائه یافته‌های پژوهش می‌پردازیم. در ابتدا یافته‌های مربوط به آزمودنی‌های مورد مطالعه و اطلاعات دموگرافیک آنها در طول مطالعه و برحسب متغیرهای جنس، وضعیت تأهل، استان محل سکونت، سهمیه پذیرش در کنکور، وضع اقتصادی خانواده و دانشکده محل تحصیل در جدول ۱ نشان داده شده است.

لازم به یادآوری است در این تحقیق محل سکونت خانواده دانشجویان به ترتیب ذیل گروه بندی شده بود. استان تهران؛ مرکزی (مناطق مستقر در مرکز کشور)؛ شمال (مناطق مستقر در شمال کشور)؛ جنوب (مناطق مستقر در جنوب کشور)؛ شرق (مناطق مستقر در شرق کشور) و غرب (مناطق مستقر در غرب کشور).

جدول ۱ فراوانی و درصد افراد مورد مطالعه در سال‌های ۸۰-۷۹-۷۸-۷۷ از لحاظ متغیرهای جنس، تأهل، محل سکونت، سهمیه، وضع اقتصادی و دانشکده

سال ورود	۱۳۷۷		۱۳۷۸		۱۳۷۹		۱۳۸۰		مرحله	شاخص	متغیر					
	اول*	دوم**	اول	دوم	اول	دوم	اول	دوم								
مرد	۱۶۳	۷/۳۶	۱۰۵	۵/۲۴	۱۴۶	۱۲۳	۸۷	۸/۳۲	۱۴۸	۴/۳۸	۶۵	۳/۳۶	۹۲	۴/۳۵	۶۳	۱/۳۴
زن	۲۵۹	۵۸	۱۹۳	۵/۶۲	۲۹۲	۱۷۸	۱۷۸	۲/۶۷	۲۲۷	۵۹	۱۰۸	۳/۶۰	۱۶۴	۱/۶۳	۱۱۹	۳/۶۴
بدون پاسخ	۲۲	۵	۶	۲	۵	۱/۱	۰	۰	۱۰	۰	۰	۶/۲	۶	۴/۳	۳	۶/۱
مجرد	۳۹۹	۹/۸۹	۲۵۲	۹/۸۲	۴۲۵	۲۳۲	۲۳۲	۵/۸۷	۳۶۲	۹۴	۱۴۱	۸/۷۸	۲۴۶	۶/۹۴	۱۵۴	۲/۸۳
متأهل	۲۳	۵/۵	۴۳	۱/۱۴	۱۱	۵/۲	۲۹	۹/۱۰	۱۴	۶/۳	۳۲	۹/۱۷	۷	۷/۲	۲۵	۵/۱۳
بدون پاسخ	۲۲	۵	۹	۳	۷	۶/۱	۴	۵/۱	۹	۳/۲	۶	۴/۳	۷	۷/۲	۶	۲/۳
تهران	۱۵۵	۹/۳۴	۱۳۹	۷/۴۵	۲۷۶	۳/۶۲	۱۴۶	۱/۵۵	۲۳۷	۶/۶۱	۱۰۳	۵/۵۷	۱۳۷	۷/۵۲	۱۱۲	۵/۶۰
مرکز	۷۶	۱/۱۷	۲۳	۵/۷	۸	۸/۱	۲۵	۴/۹	۳۱	۱/۸	۸	۵/۴	۶	۳/۲	۱۷	۲/۹
شمال	۴۵	۱/۱۰	۲۰	۵/۶	۵	۱/۱	۳	۱/۱	۷	۸/۱	۵	۸/۲	۱۴	۴/۵	۴	۲/۲
جنوب	۱۹	۳/۴	۱۴	۶/۴	۳	۷	۱۵	۷/۵	۱۶	۱/۴	۶	۴/۳	۱۱	۲/۴	۵	۷/۲
شرق	۳۴	۷/۷	۱۹	۲/۶	۱۳۵	۵/۳۰	۱۷	۴/۶	۲۳	۶	۶	۴/۳	۲	۸/۰	۴	۲/۲
غرب	۵۳	۹/۱۱	۳۳	۸/۱۰	۵	۱/۱	۳۰	۳/۱۱	۳۴	۸/۸	۱۵	۴/۸	۷	۷/۲	۱۸	۷/۹
بدون پاسخ	۶۲	۱۴	۵۶	۴/۱۸	۱۱	۵/۲	۲۹	۹/۱۰	۳۷	۶/۹	۳۶	۱/۲۰	۸۳	۹/۳۱	۲۵	۵/۱۳
مناطق	۲۸۴	۶۴	۲۱۲	۷/۶۹	۳۶۶	۶/۸۲	۱۹۵	۶/۳۳	۲۹۱	۶/۵	۱۱۶	۸/۶۴	۲/۲	۷/۷۷	۱۳۲	۴/۷۱
شاهد	۹۳	۹/۲۰	۵۹	۴/۱۹	۵۹	۳/۱۳	۵۹	۳/۲۲	۸۳	۶/۲۱	۵۰	۹/۲۷	۵۰	۲/۱۹	۵۰	۲/۲۷
رزمنده	۴	۹/۰	۶	۲	۲	۵/۰	۵	۹/۱	۰	۰	۱	۶/۰	۰	۰	۱	۵/۰
خانواده شهید	۲۹	۵/۶	۱۶	۲/۵	۲	۵/۰	۲	۸/۰	۱	۳/۰	۱	۶/۰	۰	۰	۰	۰
جانباز	۲	۵/۰	۱	۳۳/۰	۲	۵/۰	۱	۴/۰	۰	۰	۱	۶/۰	۰	۰	۰	۰
سایر	۲۶	۱/۵	۱۰	۳/۳	۱۰	۳/۲	۳	۱/۱	۱۰	۶/۲	۱۰	۶/۵	۸	۱/۳	۲	۱/۱
پزشکی	۳۵	۱/۱۱	۳۴	۱/۱۱	۲۹	۵/۶	۲۵	۴/۹	۳۰	۸/۷	۲۹	۲/۱۶	۱۷	۵/۶	۱	۵/۰
دندانپزشکی	۱۲	۹/۷	۱۱	۶/۳	۲۵	۶/۵	۲۱	۹/۷	۱۷	۴/۴	۱۸	۱/۱۰	۴	۵/۱	۱۴	۷/۶
پرستاری	۳۵	۷/۲۱	۲۵	۲/۸	۲۸	۳/۶	۲۶	۸/۹	۲۱	۵/۵	۲۲	۳/۱۲	۱۶	۲/۶	۱۹	۳/۱۰
علوم پایه	۴۸	۹/۷	۴۰	۱/۱۳	۴۴	۹/۹	۳۸	۳/۱۴	۶۹	۹/۱۷	۱۳	۳/۷	۴۰	۴/۱۵	۱۷	۲/۹
فنی	۷۱	۸/۱۰	۳۰	۸/۹	۸۳	۷/۱۸	۱۸	۸/۶	۷۰	۲/۱۸	۱۹	۶/۱۰	۵۵	۲/۲۱	۳۴	۴/۱۸
کشاورزی	۶۳	۱۶	۲۱	۹/۶	۶۸	۳/۱۵	۱۹	۲/۷	۸	۱/۲	۰	۰	۱۲	۶/۴	۰	۰
انسانی	۱۳۵	۲/۱۴	۱۰۷	۱/۳۵	۱۲۶	۴/۲۸	۱۰۰	۷/۳۷	۱۴۲	۹/۳۶	۵۵	۷/۳۰	۱۲	۶/۴	۸۷	۴/۷
هنر	۴۵	۴/۳۰	۳۶	۸/۱۱	۴۰	۸/۶	۱۸	۸/۶	۲۸	۳/۷	۲۳	۹/۱۲	۸۷	۵/۳۳	۱۳	۷
مجموع	۴۴۴	۳۰۴	—	—	۴۴۳	—	۲۶۵	—	۳۸۵	—	۱۷۹	—	۲۶۰	—	۱۸۵	—

* بدو ورود دانشجویان به دانشگاه
** دو سال بعد از ورود به دانشگاه

جدول شماره ۲ میانگین و انحراف معیار نمرات مربوط به سلسله مراتب ارزشهای دانشجویان در سال ۱۳۷۷

مرحله	شاخص	ارزش													
		نظری(تئوری)						اقتصادی						هنری	
		اول		دوم		اول		دوم		اول		دوم		میانگین	انحراف معیار
کل دانشجویان		میانگین	۳۹	۵/۴	۳۹/۳	۵/۵	۳۶/۶	۷	۳۸/۵	۶/۶	۳۵/۴	۷/۶	۳۶/۶	۷/۶	
		انحراف معیار													
جنس	مرد	میانگین	۳۹/۶	۵/۳	۳۹/۴	۶/۹	۳۸/۶	۷/۳	۳۹/۹	۷/۵	۳۳/۷	۸/۲	۳۵	۸/۶	
		انحراف معیار													
وضعیت	زن	میانگین	۳۸/۵	۵/۴	۳۹/۳	۵/۲	۳۵/۳	۶/۳	۳۷/۷	۶	۳۶/۴	۶/۹	۳۶/۴	۶/۹	
		انحراف معیار													
تاهل	متاهل	میانگین	۳۹	۵/۴	۳۹	۵/۴	۳۶/۶	۷	۳۶/۶	۷	۳۵/۲	۷/۵	۳۵/۲	۷/۵	
		انحراف معیار													
استان محل سکونت	تهران	میانگین	۳۹	۵/۴	۳۹	۵/۲۳	۳۶/۵	۶/۹	۳۷/۷	۶/۸	۳۶/۷	۷/۳	۳۶/۵	۷/۵	
	مرکز	میانگین	۳۹/۶	۵/۱	۳۸/۱	۵/۵	۳۵/۳	۶/۷	۳۷/۵	۶/۳	۳۴/۴	۸	۳۴/۶	۸/۲	
	شمال	میانگین	۳۹	۴/۷	۳۹/۱	۵/۶	۳۸	۶/۵	۳۹/۶	۵/۸	۳۳/۲	۶/۹	۳۶/۱	۷/۸	
	جنوب	میانگین	۳۶/۶	۵/۹	۴۰/۲	۵/۷	۳۵	۷/۸	۳۷/۷	۵/۲	۳۵/۱	۱/۶	۳۹/۲	۸/۲	
	شرق	میانگین	۳۸/۹	۵/۲	۳۹/۸	۶/۳	۳۶/۱	۶/۴	۳۹/۷	۷/۲	۳۳/۳	۷/۳	۳۶/۶	۶/۷	
	غرب	میانگین	۳۸/۷	۵/۷	۳۹/۸	۶/۷	۳۵/۲	۶/۵	۳۹/۶	۶/۸	۳۴/۴	۷	۳۵/۲	۷/۷	
	مناطق	میانگین	۳۹/۶	۵/۴	۳۹/۴	۵/۳	۳۶/۵	۶/۸	۳۸/۸	۶/۶	۳۵/۳	۷/۶	۳۶/۱	۷/۸	
	شاهد	میانگین	۳۶/۵	۵	۳۹/۹	۶/۴	۳۶/۸	۷	۳۶/۷	۶/۵	۳۵/۵	۷/۶	۳۵/۳	۷/۸	
	رزمنده	میانگین	۴۲/۲	۵/۷	۳۷/۱	۶/۲	۳۶	۷/۸	۳۹/۲	۶/۸	۳۳/۳	۴/۹	۳۱/۵	۶/۵	
	خانواده شهید	میانگین	۳۸/۸	۵/۶	۴۰/۲	۵/۲	۳۶/۸	۸	۳۹/۹	۷/۱	۳۴/۳	۷	۳۶/۹	۶/۶	
آزاده	میانگین	۴۱/۲	۶/۷	۳۸	۰	۲۵/۲	۱	۳۶/۵	۰	۱۵/۹	۲۲/۱	۲۸/۵	۲۵/۴		
سایر	میانگین	۳۶/۷	۶/۷	۳۹/۲	۱۰/۹	۳۴	۵/۶	۴۱	۱۳/۴	۴۰/۸	۹/۲	۴۳	۲۵/۴		
دانشگاه محل تحصیل	پزشکی	میانگین	۴۱	۵/۶	۳۹/۱	۶/۲	۳۳/۸	۵/۴	۳۶/۷	۷/۵	۳۴/۱	۸/۷	۳۴/۴	۶/۸	
	دندانپزشکی	میانگین	۳۸/۷	۴/۱	۳۹/۱	۲/۵	۳۶/۹	۷/۸	۳۸	۸/۳	۳۴/۷	۶/۵	۳۴/۹	۶/۳	
	پرستاری	میانگین	۳۹/۱	۵	۳۸/۴	۵/۳	۳۴/۹	۶/۴	۳۶/۸	۵/۷	۳۵/۴	۶/۵	۳۵/۱	۶/۷	
	علوم پایه	میانگین	۴۰/۹	۴/۹	۴۰/۴	۴/۶	۳۵/۹	۶/۵	۳۶/۴	۶/۵	۳۵/۶	۷/۵	۳۶/۷	۶/۹	
	فنی	میانگین	۴۱/۷	۵	۴۱/۸	۴/۶	۳۷/۴	۷/۹	۳۸/۷	۵/۹	۳۳	۶/۷	۳۵/۸	۷/۲	
	کشاورزی	میانگین	۴۰/۹	۵/۳	۴۳/۵	۵/۹	۳۸/۵	۷/۴	۴۰/۹	۶/۶	۳۳/۷	۸/۲	۳۶/۲	۷/۷	
	انسانی	میانگین	۳۶/۲	۴/۹	۳۸/۲	۵/۷	۳۷	۶/۹	۳۹/۷	۶/۷	۳۴/۹	۶/۹	۳۴/۸	۶/۹	
	هنر	میانگین	۳۶/۲	۴	۳۶/۵	۴/۷	۳۵/۶	۵/۹	۳۸/۴	۶/۷	۴۴/۲	۶/۳	۴۵/۹	۶/۴	

ادامه جدول ۲

مرحله	شاخص	ارزش											
		اجتماعی				سیاسی				دینی			
		اول	دوم	میانگین	انحراف معیار	اول	دوم	میانگین	انحراف معیار	اول	دوم	میانگین	انحراف معیار
کل دانشجویان		۴۰/۸	۴/۶	۴۰/۸	۵/۱	۳۹/۳	۵/۶	۳۸/۶	۵/۷	۴۸/۵	۷/۲	۴۶	۸/۱
جنس	مرد	۴۱/۱	۴/۷	۴۰/۷	۵/۷	۴۰/۱	۵/۲	۴۰/۱	۵/۴	۴۶/۷	۷/۶	۴۴/۷	۹
	زن	۴۰/۸	۴/۵	۴۱	۴/۷	۳۸/۷	۵/۸	۳۷/۷	۵/۴	۵۰/۳	۶/۶	۴۶/۶	۷/۶
وضعیت	مجرد	۴۰/۹	۴/۷	۴۰/۹	۴/۷	۳۹/۳	۵/۶	۳۹/۳	۵/۶	۴۸/۷	۷/۲	۴۸/۷	۷/۲
	تاهل	۳۹/۷	۴/۶	۳۹/۷	۴/۶	۳۷/۷	۶/۱	۳۷/۷	۶/۱	۴۷/۶	۵/۴	۴۷/۶	۵/۴
استان محل سکونت	تهران	۴۰/۴	۴/۶	۴۱	۴/۴	۳۸/۳	۵/۵	۳۷/۹	۵/۳	۴۸/۹	۷/۱	۴۶/۶	۷/۴
	مرکز	۴۱/۷	۴/۳	۴۰/۶	۴/۷	۳۹/۲	۵/۱	۴۱	۵/۸	۴۹/۴	۷/۷	۴۷/۸	۸/۹
	شمال	۴۱/۳	۴/۵	۴۰/۸	۴/۹	۳۸/۲	۵/۱	۴۰/۳	۸/۹	۴۹/۷	۵/۷	۴۳/۹	۹/۱
	جنوب	۴۰/۸	۵/۶	۴۰	۵/۸	۴۱/۵	۷/۲	۳۷/۲	۵/۴	۴۸/۱	۵/۱	۴۵/۴	۶/۲
	شرق	۴۱/۱	۵/۱	۴۰/۱	۶/۳	۳۹/۵	۵/۸	۳۷/۷	۶/۲	۵۰/۹	۷	۴۵/۸	۸
	غرب	۴۱/۲	۴/۳	۴۱	۴/۴	۴۰/۸	۵/۵	۳۹/۱	۶/۱	۴۹/۲	۷/۲	۴۵	۹/۴
سه‌په پذیرش در کنکور	مناطق	۴۰/۸	۴/۷	۴۰/۷	۵	۳۸/۹	۵/۵	۳۸/۹	۵/۴	۴۸/۶	۴/۴	۳۸/۸	۸/۴
	شاهد	۴۰/۸	۴/۶	۴۱/۵	۵/۸	۴۰/۱	۵/۶	۳۸/۹	۶/۸	۴۸/۹	۶/۸	۴۸/۴	۶/۲
	رزمنده	۴۰/۸	۳/۸	۴۰/۷	۴/۶	۴۰/۷	۲/۶	۳۶/۶	۷/۲	۴۶/۷	۱۰/۳	۵۴/۵	۶/۳
	خانواده شهید	۴۲/۳	۴/۸	۳۹/۴	۳/۲	۳۸/۸	۶/۳	۳۵/۵	۴/۸	۴۸/۷	۶/۶	۴۷/۸	۶/۸
	آزاده	۴۰/۲	۶	۵۲	۰	۴۶/۵	۴/۹	۳۰	۰	۵۳/۵	۹/۱	۵۵	۰
	سایر	۴۰	۴/۴	۴۰/۵	۷/۷	۳۹/۵	۶/۵	۳۲	۰/۷	۴۷/۵	۴	۴۴/۲	۸/۱
دانشکده محل تحصیل	پزشکی	۴۲/۱	۳/۸	۴۲	۴/۸	۳۹	۵/۴	۳۷/۵	۵/۴	۴۹/۸	۷/۴	۵۰/۱	۸/۴
	دندانپزشکی	۴۲/۲	۳/۹	۴۱/۵	۵/۶	۳۶/۲	۶/۲	۳۷/۵	۳/۴	۵۱	۸/۱	۴۷/۲	۹/۹
	پرستاری	۴۱/۷	۵	۴۰/۱	۳/۲	۳۹/۸	۴/۵	۳۹/۲	۷/۲	۴۹	۶/۸	۴۹/۸	۵/۱
	علوم پایه	۴۰/۳	۵/۱	۴۰/۳	۴/۱	۳۹/۸	۴/۹	۳۹/۶	۴/۴	۴۷/۳	۷/۳	۴۷/۵	۷/۵
	فنی	۳۹/۹	۵	۳۸/۸	۵/۲	۳۹/۷	۵/۳	۳۸/۴	۵/۷	۴۸/۱	۸/۱	۴۵/۹	۸/۴
	کشاورزی	۴۱/۱	۵	۳۸/۹	۵/۵	۳۸/۴	۵/۴	۳۸/۸	۵/۵	۴۶/۹	۷/۱	۴۱/۵	۵/۳
	انسانی	۴۱/۲	۴/۱	۴۲/۴	۵/۴	۴۷/۴	۵/۷	۳۹	۵/۷	۴۹/۲	۶/۶	۴۵/۵	۷/۹
	هنر	۳۹/۲	۴/۵	۳۹/۲	۴/۷	۳۵/۴	۶/۲	۳۷/۵	۶/۶	۴۷/۷	۷/۳	۴۱/۱	۸/۲

ارزش سیاسی پسران از دختران نیز تکرار شد. در مورد ترتیب سلسله مراتب ارزش‌ها با توجه به وضعیت تأهل دانشجویان، نتایج ترتیب زیر را برای هر دو مرحله نشان داد. دانشجویان مجرد: مذهبی، اجتماعی، سیاسی، نظری، اقتصادی و هنری و دانشجویان متأهل: مذهبی، اجتماعی، نظری، هنری، سیاسی و اقتصادی. در این زمینه نتایج حاصل از انجام آزمون t بر روی میانگین نمرات دانشجویان در پرسشنامه ارزش‌ها نشان داد که تنها ارزش هنری از متغیر وضعیت تأهل تأثیر معناداری پذیرفته است. بدین معنی که افراد متأهل نسبت به افراد مجرد از ارزش هنری بالاتری برخوردار بودند. سایر ارزش‌ها از این نظر تفاوت معناداری نشان ندادند.

در این مطالعه سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان بر حسب استان محل سکونت خانواده آنها متفاوت بود و دانشجویان هر منطقه ارزش‌های متفاوتی را نسبت به دانشجویان سایر مناطق گزارش کردند. نتایج حاصل از مقایسه میانگین نمرات ارزش‌های دانشجویان در بدو ورود آنها به دانشگاه بر حسب استان محل سکونت آنها، حاکی از وجود تفاوت معنی دار در برخی از ارزش‌ها بود. بر مبنای این نتایج؛ میانگین نمرات دانشجویان در ارزش هنری ($F = 7/3 \text{ p} < 0/003$) و ارزش سیاسی ($F = 94/2 \text{ p} < 0/002$) تفاوت معناداری را نشان دادند. بدین ترتیب، افراد ساکن تهران دارای بالاترین ارزش هنری و افراد ساکن در شمال کشور دارای کم‌ترین ارزش هنری بودند. از لحاظ ارزش سیاسی هم افراد ساکن در جنوب کشور بالاترین میزان ارزش سیاسی و افراد ساکن در تهران پایین‌ترین میزان ارزش سیاسی را داشتند. اما در مرحله دوم مقایسه میانگین ارزش‌های دانشجویان بر مبنای محل سکونت خانواده آنها، تفاوت معنی داری را آشکار نداشت و علی‌رغم تفاوت‌های موجود در وضعیت سلسله مراتب ارزش‌ها، اختلاف معنی داری مشاهده نگردید. با نگاهی به وضعیت نمرات ارزش‌های دانشجویان در جدول فوق بر مبنای سهمیه پذیرش در کنکور، درمی‌یابیم نتایج سلسله مراتب متفاوتی را برای دانشجویان هر سهمیه ترسیم کرده است. مقایسه این تفاوت‌ها با استفاده از آزمون تحلیل

همان‌طور که از جدول ۱ استنباط می‌شود، بیش‌تر شرکت کنندگان در مطالعه را دختران تشکیل می‌دهند و اغلب آنها نیز مجرد می‌باشند. از لحاظ استان محل سکونت خانواده؛ دانشجویان ساکن تهران بیش‌ترین فراوانی را داشتند. هم‌چنین از نظر سهمیه پذیرش در کنکور، درصد بیشتر متعلق به دانشجویانی بود که با سهمیه مناطق در دانشگاه پذیرفته شده بودند و پس از آنها دانشجویان شاهد قرار داشتند. در ادامه سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان در طول سال‌های مطالعه به تفکیک و در جدول‌های جداگانه‌ای آورده شده است. جدول ۲ یافته‌های مربوط به مطالعه ارزش‌های دانشجویان را در سال ۱۳۷۷ نشان می‌دهد. طبق این یافته‌ها سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان ورودی سال ۱۳۷۷ دانشگاه شاهد در بدو ورود عبارت بود از ارزش‌های دینی، اجتماعی، سیاسی، نظری، اقتصادی و هنری. این مراتب در بررسی دو سال بعد عبارت بود از ارزش‌های دینی، اجتماعی، نظری، سیاسی، اقتصادی و هنری. هم‌چنین ترتیب ارزش‌ها در دانشجویان پسر و دختر متفاوت بود.

در بدو ورود دانشجویان به دانشگاه ارزش‌ها در پسران عبارت بود از ارزش‌های دینی، اجتماعی، سیاسی، نظری، اقتصادی و هنری و در دختران دانشجویان سلسله مراتب زیر برقرار بود: ارزش‌های دینی، اجتماعی، سیاسی، نظری، هنری و اقتصادی. در مرحله دوم سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان دختر و پسر با تغییراتی همراه بود. در پسران سلسله مراتب ارزش‌های دینی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، نظری و هنری و در دختران سلسله مراتب دینی، اجتماعی، اقتصادی، نظری و هنری و هنری گزارش گردید. در ادامه با مقایسه میانگین ارزش‌های دختران و پسران دانشجویان با استفاده از آزمون t؛ تفاوت‌های معناداری ($p < 0/001$) در زمینه سلسله مراتب ارزش‌ها مشاهده گردید. براین اساس ارزش هنری و مذهبی دختران بیش از پسران و ارزش اقتصادی و سیاسی پسران بیشتر از دختران بود. این نتیجه در مرحله دوم همان سال همراه با بالاتر بودن

واریانس؛ تفاوت معناداری را برای ارزش هنری ($F = ۳۴/۳, p < ۰/۰۰۵$) و ارزش نظری ($F = ۰/۰۳, p < ۰/۰۰۵$) نشان داد. در مورد سایر ارزش‌ها هم تفاوت معناداری مشاهده نگردید. بدین ترتیب دانشجویانی که سهمیه پذیرش آنها در کنکور سهمیه رزمندگان بود بالاترین و دانشجویان سهمیه شاهد پایین‌ترین میزان ارزش نظری را داشتند. در مورد ارزش هنری هم دانشجویان سهمیه آزاده از پایین‌ترین میزان برخوردار بودند. علاوه بر این دانشجویان سهمیه شاهد دارای بالاترین میزان ارزش دینی نسبت به سایر سهمیه‌ها بودند که این تفاوت از لحاظ آماری معنی‌دار نبود. در مرحله دوم هم بررسی میزان f ناشی از تحلیل واریانس میانگین‌های مربوط به ارزش‌های دانشجویان با توجه به نوع سهمیه پذیرش در کنکور؛ حاکی از آن بود که سهمیه قبولی دانشجویان بر روی ارزش مذهبی ($F = ۲۹/۵, p < ۰/۰۰۲$) و ارزش سیاسی ($F = ۰/۰۵, p < ۰/۰۰۲$) تأثیر معنی‌داری داشته است و در سایر گروه‌ها اختلاف معنی‌داری مشاهده نگردید. بر این اساس، ارزش مذهبی دانشجویان شاهد نسبت به سایر دانشجویان بالاتر بود و ارزش سیاسی دانشجویان سهمیه مناطق از میزان بالاتری نسبت به سایر گروه‌ها برخوردار بود.

آخرین متغیر مورد بررسی در زمینه سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان؛ دانشکده محل تحصیل آنها بود. در این مورد نیز نتایج وضعیت متفاوتی را بر حسب محل تحصیل دانشجویان آشکار ساخت که پس از مقایسه میانگین‌ها با استفاده از آزمون تحلیل واریانس؛ تفاوت‌های معناداری در ارزش‌های نظری، اقتصادی، هنری، اجتماعی و سیاسی آشکار گردید. بر مبنای این نتایج از لحاظ ارزش نظری دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده علوم انسانی پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش هنری دانشجویان دانشکده هنر بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از

لحاظ ارزش سیاسی دانشجویان دانشکده علوم انسانی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش اقتصادی دانشجویان دانشکده کشاورزی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده پزشکی پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ اجتماعی دانشجویان دانشکده دندان پزشکی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. اما در مرحله دوم نتایج تحلیل‌ها حاکی از وجود تفاوت در ارزش‌های نظری، اقتصادی، هنری، اجتماعی و مذهبی بود. بر این اساس از لحاظ ارزش نظری دانشجویان دانشکده کشاورزی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش اقتصادی دانشجویان دانشکده کشاورزی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده علوم پایه پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش هنری دانشجویان دانشکده هنر بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده پزشکی پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش اجتماعی دانشجویان دانشکده علوم انسانی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش دینی دانشجویان دانشکده پزشکی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند.

جدول شماره ۳ نتایج مربوط به بررسی سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان ورودی سال ۱۳۷۸ دانشگاه شاهد را نشان می‌دهد. بر مبنای این یافته‌ها سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان ورودی سال ۱۳۷۸ دانشگاه شاهد در بدو ورود عبارت بود از ارزش‌های دینی، اجتماعی، نظری، سیاسی، اقتصادی و هنری. این مراتب در بررسی دو سال بعد عبارت بود از ارزش‌های دینی، اجتماعی، نظری، اقتصادی، سیاسی و هنری. هم‌چنین نتایج نشانگر تفاوت سلسله مراتب ارزش‌های حاکم بر دانشجویان پسر و دختر ورودی این سال بود.

جدول شماره ۳ میانگین و انحراف معیار نمرات مربوط به سلسله مراتب ارزشهای دانشجویان در سال ۱۳۷۸

مرحله	ارزش												
	هنری				اقتصادی				نظری (تئوری)				شاخص
	دوم		اول		دوم		اول		دوم		اول		
متغیر	S	M	S	M	S	M	S	M	S	M	S	M	
کل دانشجویان	۷/۴	۳۷/۷	۷/۷	۳۶/۱	۶/۲	۳۸/۷	۶/۴	۳۶/۵	۵/۲	۳۹/۶	۵/۵	۳۹/۸	
جنس													
	مرد	۶/۶	۳۶/۲	۷/۶	۳۵	۶	۴۰/۳	۶/۳	۳۸/۲	۵/۴	۳۹/۴	۵/۶	۳۹/۸
زن	۷/۶	۳۸/۴	۷/۸	۳۶/۶	۶/۱	۳۸	۶/۲	۳۵/۵	۵/۲	۳۹/۷	۵/۵	۳۹/۷	
وضعیت													
	مجرد	۷/۵	۳۷/۷	۷/۷	۳۶	۶/۳	۳۸/۷	۶/۳	۳۶/۴	۵/۳	۳۹/۵	۵/۵	۳۹/۸
تاهل	۶/۴	۳۷	۱۰/۶	۳۹/۱	۵/۷	۳۸/۷	۹/۱	۳۸/۹	۴/۷	۴۰	۵/۷	۳۷/۲	
استان محل سکونت	تهران	۵/۴	۳۹/۹	۷/۸	۳۶/۶	۶/۶	۳۸/۳	۶/۱	۳۶/۷	۵	۳۹/۶	۵/۵	۳۹/۶
	مرکز	۵/۷	۳۹/۴	۴/۷	۳۷/۱	۶/۲	۳۹/۶	۲/۶	۳۶/۶	۶/۶	۴۰	۵/۷	۴۰/۸
	شمال	۳/۳	۴۶/۱	۸/۸	۳۹/۷	۲	۳۷/۶	۷/۱	۳۳/۷	۳/۵	۴۳	۶/۷	۳۷/۲
	جنوب	۴/۷	۳۹/۴	۵/۲	۳۱	۵/۳		۵/۸	۳۸/۶	۴/۶	۳۹/۹	۶/۴	۳۹/۶
	شرق	۴/۸	۳۸/۷	۷/۶	۳۴/۷	۵/۴	۳۸/۵	۷/۱	۳۶	۵/۳	۳۹/۶	۵/۵	۴۰
	غرب	۴/۷	۳۷/۴	۱۰	۳۴	۵/۹	۴۱/۱	۳/۸	۳۳/۹	۵/۳	۳۸/۲	۷/۳	۴۴/۱
	مناطق	۷/۴	۳۷/۹	۷/۹	۳۶/۱	۶/۶	۳۸/۶	۶/۴	۳۶/۵	۵/۱	۳۹/۷	۵/۶	۴۰
	شاهد	۶/۹	۳۶/۴	۶/۹	۳۵/۸	۴/۹	۳۹/۱	۶/۱	۳۶/۷	۵/۶	۳۹/۳	۵/۲	۳۸/۲
	رزمنده	۹/۷	۴۱/۸	۷/۷	۲۷/۵	۴/۱	۴۱/۵	۵/۳	۳۷/۷	۶/۳	۳۸/۴	۶/۷	۴۰/۷
سهمیه پذیرش در کنکور	خانواده شهید	۳/۱	۳۸/۷	۹/۸	۴۲	۶	۴۰/۲	۷	۴۴	۵/۳	۴۱/۲	۱/۴	۳۲
	آزاده	۰	۲۷	۱۱	۴۴/۷	۰	۳۵	۰/۳	۳۲/۲	۰	۳۹	۰/۳	۳۵/۲
	سایر	۰	۰	۶/۳	۳۴/۵	۰	۰	۱/۴	۳۲	۰	۰	۲/۱	۴۱/۵
دانشگاه محل تحصیل	پزشکی	۵/۶	۳۸/۳	۶/۶	۳۳/۹	۵/۴	۳۵/۹	۵/۷	۳۶	۳/۷	۴۱/۹	۵/۴	۴۲/۵
	دندانپزشکی	۷/۱	۳۹/۸	۷/۴	۳۶/۱	۵/۵	۳۷/۸	۷/۱	۳۷/۱	۵	۴۰/۷	۴/۴	۴۲/۸
	پرستاری	۶/۴	۳۸/۵	۸	۳۵/۳	۶/۴	۳۸/۸	۶/۴	۳۵/۴	۵	۳۸/۲	۵	۴۰/۲
	علوم پایه	۸/۷	۳۷/۷	۷/۵	۳۶/۶	۷/۳	۳۷/۳	۶/۲	۳۴/۵	۴/۷	۴۱/۲	۴/۱	۴۲/۴
	فنی	۵/۲	۳۲/۴	۶/۸	۳۴/۱	۷/۱	۴۰/۷	۶/۸	۳۴/۲	۴/۶	۳۹/۹	۵/۲	۴۰/۷
	کشاورزی	۵/۱	۳۸/۵	۷/۷	۳۴/۸	۴/۵	۳۹/۶	۷/۷	۳۴/۸	۶/۳	۴۲/۷	۵	۴۱
	انسانی	۷/۱	۳۶	۶/۴	۳۵/۷	۵/۶	۳۹/۳	۶/۴	۳۵/۷	۵/۱	۳۸/۳	۵/۳	۳۷/۷
	هنر	۵	۴۶/۶	۵/۶	۴۷/۹	۷/۳	۴۰/۵	۵/۶	۴۷/۹	۶/۲	۳۷/۶	۵/۱	۳۵/۴

ادامه جدول ۳

مرحله	ارزش												شاخص	متغیر	
	اجتماعی				سیاسی				دینی						
	اول		دوم		اول		دوم		اول		دوم				
S		M		S		M		S		M		S		M	
کل دانشجویان	۳۹/۸	۵/۹	۴۰/۱	۵/۵	۳۸/۴	۵/۱	۴۰/۱	۵/۲	۴۸/۵	۶/۹	۴۳/۴	۷/۲			
جنس	مرد	۴۱/۱	۵	۴۰/۱	۵/۱۱	۳۷/۳	۵/۵	۳۸	۴۹/۴	۶/۷	۳۴/۴	۷/۵			
	زن	۴۰/۷	۵/۳	۴۰/۱	۵/۳	۳۷/۶	۵/۵	۳۸/۹	۴۹/۱	۶/۸	۴۴/۶	۷/۳			
وضعیت	مجرد	۳۸/۱	۶/۸	۴۰	۴/۷	۳۸	۳/۶	۳۷/۷	۴/۷	۴۸/۶	۷/۷	۷/۵			
	تاهل	۴۰/۵	۵/۴	۳۸/۷	۵/۴	۳۷/۷	۵/۷	۳۷/۶	۷/۸	۴۸/۵	۷	۷/۶			
استان محل سکونت	تهران	۴۱/۳	۳/۹	۳۸/۸	۶/۳	۳۷/۳	۳/۱	۳۷/۱	۵/۱	۴۶/۸	۴/۳	۶/۵			
	مرکز	۳۸/۸	۸/۸	۳۷/۵	۴/۹	۳۸/۱	۴/۵	۳۷	۲/۶	۵۲/۴	۶/۴	۴			
	شمال	۳۷/۶	۸/۷	۳۷/۱	۴/۳	۴۶/۳	۸/۷	۳۸/۹	۸/۵	۴۹/۶	۲/۵	۹			
	جنوب	۴۱/۲	۵/۱	۳۸/۳	۵/۳	۳۷/۷	۵/۱	۳۹/۵	۶/۵	۵۰/۱	۶/۵	۵/۹			
	شرق	۳۸/۳	۶/۴	۴۱/۶	۶/۴	۳۷/۴	۶/۴	۳۸	۷/۴	۵۲/۳	۳/۹	۵/۶			
	غرب	۴۰/۷	۵/۳	۳۸/۷	۵/۶	۳۷/۵	۵/۵	۳۹/۹	۵/۳	۴۹	۶/۹	۷/۶			
سه‌به‌پایرش در کنکور	مناطق	۴۰/۳	۵/۸	۳۸/۷	۵/۵	۳۹/۲	۵/۳	۴۱/۱	۴/۸	۴۹/۵	۶/۴	۶/۷			
	شاهد	۴۷/۵	۴/۹	۳۸/۵	۲/۲	۳۶	۸/۴	۳۷/۸	۵	۵۰/۵	۷/۷	۰/۹			
	رزمنده	۳۹/۲	۳/۸	۳۹/۲	۱۰/۲	۴۰/۵	۳/۷	۳۸/۳	۱۰/۹	۴۲/۲	۱/۷	۳/۱			
	خانواده شهید	۳۶/۲	۱۱/۶	۳۸	۰	۳۷	۰/۷	۴۴	۰	۵۴/۵	۰/۷	۰			
	آزاده	۴۴/۷	۸/۱	۰	۰	۳۲/۲	۳/۱	۰	۰	۵۵	۴/۲	۰			
	سایر	۴۲	۳/۸	۴۰/۲	۵/۱	۳۶/۱	۵/۸	۳۸	۶/۲	۴۹/۳	۶/۸	۷/۷			
دانشگاه محل تحصیل	پزشکی	۳۸/۶	۵/۵	۳۹/۲	۴/۵	۳۶/۹	۴/۳	۳۶/۶	۵/۲	۴۸/۲	۷	۸/۱			
	دندانپزشکی	۴۱/۷	۴/۷	۴۰/۴	۳/۹	۳۷/۴	۴	۳۷/۲	۵/۵	۴۹/۷	۷/۳	۷/۳			
	پرستاری	۴۰/۷	۵/۴	۳۸/۹	۷/۸	۳۸/۱	۵/۹	۳۸/۳	۵/۱	۴۹/۴	۷/۴	۷/۷			
	علوم پایه	۴۱/۲	۵/۱	۴۰/۸	۵/۵	۳۸/۵	۵/۴	۳۹/۶	۴/۴	۴۷/۵	۶/۷	۷/۳			
	فنی	۴۱	۶	۳۸/۸	۶/۲	۳۶/۹	۵/۲	۳۹	۳/۶	۴۸/۷	۶/۲	۵/۴			
	کشاورزی	۴۱/۷	۴/۹	۴۱/۳	۵/۱	۳۸/۱	۵/۴	۳۹/۸	۵/۸	۵۰/۹	۶/۱	۶/۴			
	انسانی	۳۷/۳	۶	۳۷/۶	۶/۶	۳۸	۶/۲	۳۸/۳	۶/۷	۴۶/۸	۸/۲	۸			
	هنر	۴۱/۱	۵	۴۰/۱	۵/۱۱	۳۷/۳	۵/۵	۳۸	۵/۶	۴۹/۴	۶/۷	۷/۵			

استان محل سکونت آن‌ها با استفاده از آزمون تحلیل واریانس هم در بدو ورود آنها به دانشگاه و در بررسی دو سال بعد، حاکی از عدم وجود تفاوت معنادار در سلسله مراتب ارزش‌ها بود. با نگاهی به وضعیت نمرات ارزش‌های دانشجویان در جدول فوق بر مبنای سهمیه پذیرش در کنکور، درمی‌یابیم نتایج سلسله مراتب متفاوتی را برای دانشجویان هر سهمیه ترسیم کرده است. مقایسه این تفاوت‌ها با استفاده از آزمون تحلیل واریانس؛ تفاوت معناداری را برای ارزش نظری است. $F = 22.2, p < 0/05$ نشان داد. سایر ارزش‌ها تحت تأثیر نوع پذیرش در کنکور نبوده است. بدین ترتیب از لحاظ نظری می‌توان دانشجویان متعلق به سهمیه رزمندگان را دارای بالاترین ارزش نظری و دانشجویان سهمیه شاهد را برخوردار از پایین‌ترین میزان ارزش نظری دانست. در مرحله دوم مطالعه این سال نوع پذیرش در کنکور دانشجویان تأثیری بر مجموعه ارزش‌های آنها نداشته است. آخرین متغیر مورد بررسی در زمینه سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان؛ دانشکده محل تحصیل آنها بود. در این مورد نیز نتایج وضعیت متفاوتی را بر حسب محل تحصیل دانشجویان آشکار ساخت که پس از مقایسه میانگین‌ها با استفاده از آزمون تحلیل واریانس؛ تفاوت‌های معنی‌داری در ارزش‌های نظری، هنری، اجتماعی، اقتصادی و دینی آشکار گردید. بر مبنای این نتایج از لحاظ ارزش نظری دانشجویان دانشکده دندان پزشکی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش هنری دانشجویان دانشکده هنر بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده پزشکی پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش اقتصادی دانشجویان دانشکده فنی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند.

در بدو ورود دانشجویان به دانشگاه ارزش‌ها در پسران عبارت بود از ارزش‌های دینی، اجتماعی، نظری، سیاسی، اقتصادی و هنری در حالیکه در دختران دانشجوی سلسله مراتب زیر برقرار بود: ارزش‌های دینی، اجتماعی، نظری، سیاسی، هنری و اقتصادی. در این مرحله مقایسه میانگین نمرات دانشجویان دختر و پسر با استفاده از آزمون t مستقل نشان داد که بین ارزش‌های اجتماعی دو گروه تفاوت معناداری (در سطح $p < 0/02$) دیده می‌شود و ارزش اجتماعی در دختران بیش از پسران است. در مرحله دوم سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان دختر و پسر با تغییراتی همراه بود. در پسران سلسله مراتب ارزشی دینی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، نظری و هنری و در دخترها سلسله مراتب دینی، اجتماعی، نظری، هنری، سیاسی و اقتصادی گزارش گردید. در ادامه مقایسه میانگین ارزش‌های دختران و پسران دانشجوی با استفاده از آزمون t نشان داد، تفاوت‌های معناداری در سطح $p < 0/05$ در زمینه ارزش‌های سیاسی، مذهبی، هنری و اقتصادی مشاهده گردید.

در مورد ترتیب سلسله مراتب ارزش‌ها با توجه به وضعیت تأهل دانشجویان، نتایج ترتیب زیر را در بدو ورود نشان داد. دانشجویان مجرد: مذهبی، اجتماعی، نظری، سیاسی، اقتصادی و هنری و دانشجویان متأهل: مذهبی، هنری، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و نظری. در بررسی دو سال بعد نیز این نتایج آشکار شد: دانشجویان مجرد ارزش‌های دینی، اجتماعی، نظری، سیاسی، اقتصادی و هنری و دانشجویان متأهل ارزش‌های مذهبی، نظری، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و هنری. در این زمینه نتایج حاصل از انجام آزمون t بر روی میانگین نمرات دانشجویان در پرسشنامه ارزش‌ها هیچ‌گونه تفاوت معناداری را نشان نداد.

در این مطالعه سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان بر حسب استان محل سکونت خانواده آن‌ها متفاوت بود و دانشجویان هر منطقه ارزش‌های متفاوتی را نسبت به دانشجویان سایر مناطق گزارش کردند. نتایج حاصل از مقایسه میانگین نمرات ارزش‌های دانشجویان بر حسب

جدول شماره ۴ میانگین و انحراف معیار نمرات مربوط به سلسله مراتب ارزشهای دانشجویان در سال ۱۳۷۹

مرحله	ارزش												
	هنری				اقتصادی				نظری (تئوری)				شاخص
	اول		دوم		اول		دوم		اول		دوم		
متغیر	S	M	S	M	S	M	S	M	S	M	S	M	
کل دانشجویان	۲/۷	۸/۳۷	۷	۷/۳۵	۶	۳۹	۵/۶	۱/۳۸	۹/۵	۶/۳۹	۵/۵	۸/۳۹	
جنس	مرد	۲/۶	۷/۳۷	۶/۶	۸/۳۴	۲/۶	۴/۳۹	۱/۶	۴۰	۲/۶	۴/۳۹	۳/۵	۷/۳۹
	زن	۷/۷	۸/۳۷	۱/۷	۱/۳۶	۳/۶	۹/۳۸	۴/۶	۷/۳۶	۹/۵	۷/۳۹	۶/۵	۹/۳۹
وضعیت	مجرد	۳/۷	۹/۳۷	۷	۶/۳۵	۳/۶	۲/۳۹	۵/۶	۱/۳۸	۸/۵	۸/۳۹	۶/۵	۸/۳۹
	تاهل	۳/۷	۹/۳۷	۲/۶	۱/۳۵	۷/۵	۵/۳۸	۳/۴	۵/۳۵	۲/۶	۷/۳۸	۵/۵	۶/۴۰
استان محل سکونت	تهران	۶/۵	۴/۴۰	۳/۵	۳/۴۰	۸/۵	۳۹	۳/۴	۵/۳۸	۸/۵	۳/۳۹	۶/۵	۱/۴۰
	مرکز	۵	۳/۴۱	۶/۵	۸/۴۰	۱۰	۶/۴۱	۸/۷	۳/۳۶	۶/۵	۹/۳۴	۳/۵	۱/۳۹
	شمال	۳/۶	۱/۴۰	۵/۵	۴۱	۱۱	۳/۳۶	۸/۶	۶/۳۷	۵	۴/۳۹	۸/۵	۴/۴۰
	جنوب	۵/۴	۱/۳۵	۸/۴	۴/۴۴	۵	۲/۳۹	۵/۴	۹/۳۰	۲/۳	۴/۳۸	۲/۶	۶/۳۵
	شرق	۳/۶	۴۰	۱/۶	۴/۴۱	۲/۷	۵/۳۸	۸/۵	۲/۳۶	۴/۶	۱/۴۲	۲/۸	۱/۴۰
	غرب	۶/۶	۸/۴۲	۵/۵	۴/۴۰	۱/۶	۷/۳۹	۶	۳۸	۳/۶	۸/۴۰	۸/۶	۱/۳۹
	مناطق	۳/۷	۳/۳۹	۹/۶	۷/۳۵	۲/۶	۳۹	۴/۶	۲/۳۸	۷/۵	۴/۳۹	۳/۵	۴۰
	شاهد	۴/۶	۴/۳۵	۹/۶	۳۵	۴/۶	۱/۳۹	۵/۵	۱/۳۷	۲/۶	۱/۳۹	۵/۵	۳/۳۹
سهمیه پذیرش در کنکور	رزمنده	۰	۳۴	۰	۰	۰	۳۸	۰	۰	۰	۴۴	۴/۵	۰
	خانواده شهید	۰	۳۶	۰	۳۴	۰	۳۶	۰	۴۹	۰	۴۰	۰	۴۳
	آزاده	۰	۲۹	۰	۰	۰	۳۴	۰	۰	۰	۴۹	۰	۰
	سایر	۰	۰	۰	۵۸	۰	۰	۰	۴۱	۰	۰	۰	۲۶
	پزشکی	۸/۶	۷/۳۸	۱/۵	۴/۳۳	۷/۵	۹/۳۹	۹/۵	۷/۳۶	۵	۵	۵/۴	۴/۴۱
	دندانپزشکی	۲/۵	۳۴	۱/۷	۴/۳۳	۶	۳۶	۴/۶	۵/۳۵	۲/۶	۲/۶	۱/۵	۸/۳۹
دانشکده محل تحصیل	پرستاری	۵/۶	۲/۳۶	۶/۶	۳/۳۶	۹/۵	۳۹	۱/۶	۶/۳۶	۸/۶	۸/۶	۱/۵	۴۰
	علوم پایه	۵/۶	۳۹	۲/۷	۳۴	۳/۵	۳۶	۴/۶	۳/۳۸	۸/۳	۸/۳	۷/۴	۵/۴۲
	فنی	۵/۷	۳/۳۷	۶/۵	۲/۳۶	۹/۵	۷/۴۰	۱/۶	۶/۳۹	۲/۶	۲/۶	۳/۵	۲/۴۱
	کشاورزی	۰	۰	۱/۷	۶/۳۲	۰	۰	۲/۷	۵/۴۰	۰	۰	۸/۶	۳/۴۳
	انسانی	۷	۵/۳۶	۷	۳۶	۸/۶	۶/۳۹	۳/۶	۳/۳۷	۴/۶	۴/۶	۵/۵	۵/۳۷
	هنر	۳/۷	۶/۴۶	۸/۸	۳/۴۴	۶	۵/۳۹	۳/۷	۸/۳۸	۵/۴	۵/۴	۳/۳	۴/۴۰

ادامه جدول ۴

مرحله	شاخص	ارزش											
		اجتماعی				سیاسی				دینی			
		اول		دوم		اول		دوم		اول		دوم	
متغیر	S	M	S	M	S	M	S	M	S	M	S	M	
													کل دانشجویان
جنس	مرد	۲/۴۰	۲/۵	۸/۴۰	۱/۵	۹/۳۹	۹/۵	۹/۳۸	۶	۲/۴۵	۵/۷	۱/۴۲	۴/۴
	زن	۸/۴۰	۶/۵	۵/۴۰	۶	۹/۳۷	۹/۵	۷/۳۷	۵	۳/۴۸	۱/۷	۴/۸	۹/۷
وضعیت	مجرد	۵/۴۰	۵/۵	۴/۴۰	۶/۵	۷/۳۸	۶	۳/۳۸	۶/۵	۴۷	۴/۷	۳/۴۳	۲/۸
	تاهل	۳/۴۲	۵/۴	۷/۴۱	۹/۵	۲/۳۸	۷/۵	۵/۳۷	۹/۴	۴۸	۹/۷	۹/۴۳	۱/۸
استان محل سکونت	تهران	۳/۳۹	۶	۶/۳۷	۲/۵	۱/۳۶	۳/۷	۵/۳۸	۱/۷	۴/۴۶	۵/۷	۷/۴۳	۴/۸
	مرکز	۴/۳۸	۲/۶	۴۲	۹/۵	۲/۳۴	۳/۷	۷/۳۴	۱/۸	۵۱	۶/۶	۸/۴۴	۳/۷
	شمال	۸/۳۹	۴/۵	۵/۴۰	۵/۸	۹/۳۲	۸/۵	۱/۳۷	۶/۷	۴۸	۱/۷	۴/۴۵	۹/۸
	جنوب	۹/۳۷	۶/۲	۳۹	۶/۸	۸/۳۵	۶	۶/۳۸	۸	۲/۵۵	۲/۳	۶/۴۷	۸/۴
	شرق	۷/۳۷	۹/۶	۸/۴۰	۴	۶/۳۵	۵/۶	۳/۴۰	۸/۹	۸/۴۸	۱/۶	۶/۳۵	۴/۶
	غرب	۵/۴۰	۷/۴	۳۹	۱/۶	۵/۳۴	۱/۶	۴/۳۷	۷/۸	۲/۴۷	۵/۷	۲/۴۰	۹/۶
سهمیه پذیرش در کنکور	مناطق	۴/۴۰	۷/۵	۱/۴۰	۵/۵	۷/۳۸	۱/۶	۷/۳۷	۳/۵	۹/۴۶	۷/۷	۸/۴۲	۲/۸
	شاهد	۵/۴۱	۷/۴	۸/۴۱	۶	۹/۳۸	۵/۵	۸/۳۸	۵/۵	۴۸	۲/۶	۲/۴۵	۲/۷
	رزمند	۰	۰	۴۴	۰	۰	۰	۴۴	۰	۰	۰	۳۶	۰
	خانواده شهید	۳۵	۰	۳۷	۰	۳۹	۰	۳۱	۰	۴۰	۰	۶۰	۰
	آزاده	۰	۰	۵۰	۰	۰	۰	۲۹	۰	۰	۰	۴۹	۰
	سایر	۳۹	۰	۰	۰	۵/۴۲	۰	۰	۰	۵/۳۲	۰	۰	۰
دانشگاه محل تحصیل	پزشکی	۹/۴۰	۵/۳	۱/۳۹	۳/۴	۷/۳۹	۵/۵	۱/۳۹	۵/۵	۸/۴	۵/۴۷	۷/۷	۵/۸
	دندانپزشکی	۲/۴۳	۸/۴	۲/۴۴	۲/۴	۶/۳۷	۳/۵	۸/۳۷	۹/۶	۳/۵۰	۴/۵	۴/۴۶	۳/۹
	پرستاری	۳/۴۳	۵/۵	۳/۳۹	۹/۴	۴/۳۶	۲/۶	۲/۳۷	۵	۵/۴۷	۲/۷	۷/۴۵	۴/۷
	علوم پایه	۲/۴۰	۷/۵	۳/۴۰	۶	۱/۳۸	۶/۵	۶/۳۷	۵/۵	۱/۴۷	۸/۷	۹/۴۶	۷/۷
	فنی	۶/۳۹	۲/۵	۳۹	۸/۵	۲/۳۹	۹/۵	۶/۳۹	۶/۵	۱/۴۴	۷	۹/۳۹	۳/۸
	کشاورزی	۲/۳۹	۵/۵	۰	۰	۸/۳۷	۴/۷	۰	۰	۵/۴۶	۸/۷	۰	۰
	انسانی	۹/۴۰	۲/۵	۹/۴۱	۳/۶	۱/۳۹	۶	۱/۳۸	۲/۵	۴۹	۶/۶	۴۳	۵/۷
	هنر	۱/۳۹	۸/۸	۳/۳۹	۶/۵	۳۹	۹/۵	۱/۳۶	۶/۵	۱/۳۸	۳/۶	۱/۴۰	۵/۸

جدول شماره ۵ میانگین و انحراف معیار نمرات مربوط به سلسله مراتب ارزشهای دانشجویان در سال ۱۳۸۰

مرحله	ارزش												
	هنری				اقتصادی				نظری(تئوری)				شاخص
	دوم		اول		دوم		اول		دوم		اول		
متغیر	S	M	S	M	S	M	S	M	S	M	S	M	
کل دانشجویان	۳/۷	۷/۳۷	۱/۸	۹/۳۵	۶/۶	۴۰	۶/۶	۹/۳۸	۶	۳۹	۲/۶	۱/۴۰	
جنس	مرد	۳/۷	۶/۳۴	۵/۷	۴/۳۳	۲/۷	۸/۴۱	۶/۶	۹/۳۹	۷/۵	۶/۳۹	۵/۵	۸/۴۰
	زن	۸/۶	۵/۳۹	۲/۸	۵/۳۷	۶/۶	۲/۳۹	۵/۶	۴/۳۸	۶	۵/۳۸	۵/۶	۷/۳۹
وضعیت	مجرد	۵/۷	۷/۳۷	۷/۷	۳/۶	۳/۶	۷/۳۸	۳/۶	۴/۳۶	۳/۵	۵/۳۹	۵/۵	۸/۳۹
	تاهل	۴/۶	۳/۷	۶/۱۰	۱/۳۹	۷/۵	۷/۳۸	۱/۹	۹/۳۸	۷/۴	۴۰	۷/۵	۲/۳۷
استان محل سکونت	تهران	۹/۵	۷/۳۷	۷/۵	۶/۳۹	۱/۷	۴/۴۰	۵/۶	۱/۴۰	۸/۵	۲/۳۹	۴/۵	۵/۴۰
	مرکز	۲/۵	۵/۳۷	۳/۶	۲/۴۱	۹/۵	۳/۳۹	۳/۱۱	۲/۳۷	۲/۵	۷/۴۰	۶	۵/۴۰
	شمال	۳/۸	۵/۳۲	۵/۵	۶/۴۱	۱۰	۸/۳۹	۶/۶	۷/۳۶	۵	۳/۴۲	۴/۶	۷/۳۵
	جنوب	۲/۴	۳/۸	۹/۶	۲/۳۹	۵/۴	۴/۴۰	۵/۷	۳/۷	۷/۴	۶/۴۲	۳/۶	۳/۹
	شرق	۲	۲/۳۹	۷/۱	۲/۴۴	۲/۱۱	۵/۴۱	۵/۴	۷/۳۴	۱/۶	۷/۳۷	۵/۳	۵/۴۱
	غرب	۹/۷	۴/۳۷	۸/۶	۵/۳۸	۸	۹/۳۸	۷	۷/۳۹	۵/۶	۶/۳۵	۸/۵	۵/۴۴
سه‌په پذیرش در کنکور	مناطق	۶/۷	۴/۳۸	۴/۸	۳/۶	۱/۷	۱/۴۰	۷/۶	۳/۳۹	۸/۵	۶/۳۹	۱/۶	۴۰
	شاهد	۳/۶	۶/۳۶	۱/۷	۵/۳۵	۶/۶	۲/۴۰	۳/۶	۶/۳۷	۴/۶	۴/۳۷	۴/۶	۱/۴۰
	رزمند	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	خانواده شهید	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	آزاده	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	سایر	۰	۳/۴	۰	۴۰	۰	۳/۷	۰	۴/۴	۰	۳۰	۰	۴/۱
دانشگاه محل تحصیل	پزشکی	۰	۳/۹	۸/۸	۱/۳۷	۰	۴/۱	۱/۶	۸/۳۷	۰	۳/۷	۶/۴	۹/۳۹
	دندانپزشکی	۵/۷	۸/۳۷	۲/۸	۷/۳۰	۱/۶	۶/۴۰	۹/۹	۶/۳۳	۴/۳	۸/۴۰	۶/۴	۵/۴۴
	پرستاری	۶/۷	۷/۳۹	۱/۷	۳/۳۳	۷/۵	۴/۴۰	۴/۶	۳/۳۷	۸/۶	۴/۳۹	۴/۵	۹/۳۱
	علوم پایه	۸/۷	۷/۳۸	۷	۳/۳۴	۳/۶	۷/۳۷	۴/۶	۴/۳۹	۸/۴	۱/۴۳	۴/۵	۲/۴۳
	فنی	۲/۷	۷/۳۶	۹/۵	۶/۴۲	۷/۶	۶/۴۰	۱/۶	۹/۳۸	۷/۵	۲/۴۱	۵	۸/۴۱
	کشاورزی	۰	۰	۴/۶	۷/۳۱	۰	۰	۲/۶	۳/۸	۰	۰	۲/۶	۹/۴۳
	انسانی	۹/۶	۵/۳۶	۶/۷	۳/۶	۶/۷	۳/۴۰	۸/۶	۴/۳۹	۶	۲/۳۷	۵/۶	۱/۳۷
	هنر	۷/۵	۶/۴۴	۱/۶	۷/۴۶	۴/۶	۶/۳۸	۲/۷	۱/۴۰	۷/۴	۲/۳۷	۴/۵	۲/۳۷

ادامه جدول ۵

مرحله	ارزش												متغیر
	اجتماعی				سیاسی				دینی				
	اول		دوم		اول		دوم		اول		دوم		
شاخص	S	M	S	M	S	M	S	M	S	M	S	M	
کل دانشجویان	۴/۴۰	۶/۵	۱/۴۰	۶	۸/۳۷	۵/۵	۹/۳۷	۹/۵	۷/۴۶	۶/۷	۳/۴۴	۸/۷	
جنس	مرد	۵/۴۱	۵/۵	۴/۴۰	۱/۶	۳۹	۲/۵	۹/۵	۱/۴۵	۵/۷	۷/۴۲	۸	
	زن	۸/۳۹	۷/۵	۹/۳۹	۶	۱/۳۷	۶/۵	۸/۳۶	۶/۵	۴/۴۷	۶/۷	۱/۴۵	۷/۷
وضعیت	مجرد	۷/۴۰	۳/۵	۱/۴۰	۳/۵	۶/۳۷	۵/۵	۹/۳۸	۷/۵	۱/۴۹	۸/۶	۶/۴۴	۳/۷
	تاهل	۱/۳۸	۸/۶	۴۰	۷/۴	۳۸	۶/۳	۷/۳۷	۷/۴	۶/۴۸	۷/۷	۴۶	۵/۷
استان محل سکونت	تهران	۵/۳۷	۵/۵	۴/۳۹	۵/۵	۳/۳۶	۶/۸	۵/۳۸	۵/۷	۶/۴۵	۷/۷	۳/۴۳	۹/۷
	مرکز	۲/۳۸	۳/۵	۴۰	۴/۷	۳۵	۴/۴	۳/۳۶	۶/۵	۴۸	۹/۹	۵/۴۵	۸/۷
	شمال	۳/۳۹	۲/۶	۲/۳۸	۱۰	۸/۳۲	۹/۷	۷/۳۷	۵/۶	۶/۴۶	۳/۹	۶/۴۶	۱۰
	جنوب	۲/۳۸	۴/۴	۳۸	۱/۴	۶/۳۷	۲/۵	۴/۳۷	۷/۴	۸/۴۸	۹/۶	۶/۴۴	۵
	شرق	۲/۴۳	۱/۳	۶/۴۷	۲/۶	۱/۳۷	۱۳	۱/۲۹	۸/۶	۵/۲۸	۱/۹	۴۴	۴/۷
	غرب	۷/۳۶	۹/۵	۸/۴۲	۴/۶	۲/۳۱	۸	۱/۳۷	۶/۶	۲/۴۹	۸/۳	۸/۴۸	۶/۷
	مناطق	۲/۴۰	۸/۵	۵/۳۷	۵/۵	۸/۳۷	۶/۵	۲/۳۹	۸/۵	۵/۴۶	۷/۷	۴۴	۹/۷
	شاهد	۴/۴۱	۵	۵/۳۸	۸/۶	۹/۳۷	۱/۵	۲/۴۲	۱/۶	۲/۴۷	۱/۷	۸/۴۴	۲/۷
	رزمند	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	خانواده شهید	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
آزاده	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
سایر	۳۷	۰	۴۶	۰	۳۱	۰	۳۶	۰	۴۷	۰	۵۸	۰	
دانشگاه محل تحصیل	پزشکی	۲/۴۲	۷/۵	۳۵	۰	۳۵	۷/۴	۳۴	۰	۸/۴۷	۵/۶	۵۴	۰
	دندانپزشکی	۴۴	۱/۵	۱/۳۹	۲/۴	۵/۳۹	۱/۴	۸/۳۸	۱/۷	۶/۴۷	۵/۱۰	۲/۴۱	۷/۸
	پرستاری	۹/۴۰	۵	۴/۴۰	۶	۴/۳۵	۵/۴	۳/۳۷	۲/۴	۵۱	۶/۵	۷/۴۲	۴/۷
	علوم پایه	۱/۴۱	۳/۵	۶/۳۹	۳/۶	۳۶	۵/۵	۱/۳۶	۷/۴	۴/۴۵	۳/۸	۷/۴۳	۶/۶
	فنی	۶/۴۱	۲/۵	۷/۳۸	۴/۶	۹/۳۸	۸/۵	۳۷	۷/۵	۴۶	۷/۶	۳/۴۴	۲/۷
	کشاورزی	۹/۳۹	۸/۳	۰	۰	۲/۳۸	۵	۰	۰	۱/۴۸	۴/۶	۰	۰
	انسانی	۳/۴۰	۹/۵	۲/۴۱	۳/۶	۷/۳۸	۴/۵	۶/۳۸	۱/۶	۲/۴۸	۱/۷	۷/۴۵	۲/۸
	هنر	۸/۳۵	۶/۵	۳۸	۸/۳	۱/۳۸	۱/۵	۶/۳۷	۸/۶	۸/۴۱	۶/۸	۵/۴۰	۱/۶

از لحاظ ارزش اجتماعی دانشجویان دانشکده پزشکی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش دینی دانشجویان دانشکده علوم انسانی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. اما در مرحله دوم نتایج تحلیل‌ها بیانگر تأثیر دانشکده محل تحصیل روی مجموعه ارزش‌های دانشجویان بود. بر همین اساس می‌توان عنوان کرد که دانشکده محل تحصیل روی ارزش‌های نظری، اقتصادی، هنری، اجتماعی و مذهبی تأثیر معناداری گذاشته است و تنها ارزش سیاسی است که از این لحاظ تفاوت معناداری از خود نشان نداد. بر این اساس از لحاظ ارزش نظری دانشجویان دانشکده کشاورزی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش اقتصادی دانشجویان دانشکده فنی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده پزشکی پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش هنری دانشجویان دانشکده هنر بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده فنی پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش اجتماعی دانشجویان دانشکده علوم انسانی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش سیاسی دانشجویان دانشکده علوم انسانی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش دینی دانشجویان دانشکده علوم پایه بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش سیاسی دانشجویان دانشکده علوم انسانی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. نتایج حاصل از مطالعه سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان ورودی ۱۳۷۹ دانشگاه شاهد در جدول شماره ۴ آورده شده است. طبق این یافته‌ها سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان ورودی سال ۱۳۷۹

دانشگاه شاهد در بدو ورود عبارت بود از ارزش‌های دینی، اجتماعی، نظری، سیاسی، اقتصادی و هنری. این مراتب در بررسی دو سال بعد عبارت بود از ارزش‌های دینی، اجتماعی، نظری، اقتصادی، سیاسی و هنری.

هم‌چنین ترتیب ارزش‌ها در دانشجویان پسر و دختر متفاوت بود. در بدو ورود دانشجویان به دانشگاه ارزش‌ها در پسران عبارت بود از ارزش‌های دینی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، نظری و هنری و در دختران دانشجویان سلسله مراتب زیر برقرار بود: ارزش‌های دینی، اجتماعی، نظری، سیاسی، اقتصادی و هنری. در مرحله دوم سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان دختر و پسر با تغییراتی همراه بود. در پسران سلسله مراتب ارزشی دینی، اجتماعی، نظری، اقتصادی، سیاسی و هنری و در دختران سلسله مراتب دینی، اجتماعی، نظری، اقتصادی، هنری و سیاسی گزارش گردید. در ادامه با مقایسه میانگین ارزش‌های دختران و پسران دانشجویان با استفاده از آزمون t ؛ فقط در مرحله اول مطالعه؛ تفاوت‌های معنی‌داری در سطح $(p < 0/0001)$ در زمینه ارزش‌های اقتصادی، مذهبی و سیاسی بین دو جنس مشاهده گردید. اما در مرحله دوم نتایج هیچ‌گونه تفاوت معنی‌داری را آشکار نداشت.

در مورد ترتیب سلسله مراتب ارزش‌ها با توجه به وضعیت تأهل دانشجویان، نتایج ترتیب زیر را برای مرحله اول نشان داد. دانشجویان مجرد: مذهبی، اجتماعی، نظری، سیاسی، اقتصادی و هنری و دانشجویان متأهل: مذهبی، اجتماعی، نظری، سیاسی، اقتصادی و هنری. در بررسی دو سال بعد ترتیب برخی ارزش‌ها تغییر پیدا نمود در افراد متأهل ارزش‌های: مذهبی، اجتماعی، نظری، اقتصادی، هنری و سیاسی و در افراد مجرد ارزش‌های مذهبی، اجتماعی، نظری، اقتصادی، سیاسی و هنری به ترتیب گزارش شد. این زمینه نتایج حاصل از انجام آزمون t بر روی میانگین نمرات دانشجویان در پرسشنامه ارزش‌ها نشان داد که در

پایین ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش هنری دانشجویان دانشکده هنر بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده کشاورزی پایین ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش مذهبی دانشجویان دانشکده دندان پزشکی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش اجتماعی دانشجویان دانشکده پرستاری بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. اما در مرحله دوم نتایج تحلیل ها حاکی از وجود تفاوت در ارزش های هنری، اجتماعی و سیاسی بود. بر این اساس از لحاظ ارزش هنری دانشجویان دانشکده دندان پزشکی پایین ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش اجتماعی دانشجویان دانشکده دندان پزشکی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش سیاسی دانشجویان دانشکده فنی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده پرستاری پایین ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند.

نتایج حاصل از مطالعه سلسله مراتب ارزش های دانشجویان ورودی ۱۳۸۰ دانشگاه شاهد در جدول شماره ۵ آورده شده است. طبق این یافته ها سلسله مراتب ارزش های دانشجویان ورودی سال ۱۳۸۰ دانشگاه شاهد در بدو ورود عبارت بود از ارزش های دینی، اجتماعی، نظری، سیاسی، اقتصادی و هنری. این مراتب در بررسی دو سال بعد عبارت بود از ارزش های دینی، اجتماعی، نظری، اقتصادی، سیاسی و هنری.

هم چنین ترتیب ارزش ها در دانشجویان پسر و دختر متفاوت بود. در بدو ورود دانشجویان به دانشگاه ارزش ها در پسران عبارت بود از ارزش های دینی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، نظری و هنری و در دختران

این سال مطالعه هیچ کدام از ارزش ها از متغیر وضعیت تأهل تأثیر معنی داری نپذیرفته است. بدین معنی که سلسله مراتب ارزشی افراد متأهل نسبت به افراد مجرد تفاوت معنی داری نشان نداد.

در این مطالعه سلسله مراتب ارزش های دانشجویان بر حسب استان محل سکونت خانواده آنها متفاوت بود و دانشجویان هر منطقه ارزش های متفاوتی را نسبت به دانشجویان سایر مناطق گزارش کردند. اما علی رغم وجود این تفاوت ها نتایج حاصل از مقایسه میانگین نمرات ارزش های دانشجویان؛ چه در بدو ورود آنها به دانشگاه و چه در بررسی دو سال بعد؛ بر حسب استان محل سکونت آنها، حاکی از عدم وجود تفاوت معنی دار در میزان و سلسله مراتب ارزش ها بود. و علی رغم تفاوت های موجود در وضعیت سلسله مراتب ارزش ها؛ اختلاف معنی داری مشاهده نگردید.

با نگاهی به وضعیت نمرات ارزش های دانشجویان در جدول فوق بر مبنای سهمیه پذیرش در کنکور، درمی یابیم نتایج سلسله مراتب متفاوتی را برای دانشجویان هر سهمیه ترسیم کرده است. مقایسه این تفاوت ها با استفاده از آزمون تحلیل واریانس؛ تفاوت معناداری را برای ارزش هنری ($F = 7/3$, $p < 0/01$) و ارزش نظری ($F = 6/2$, $p < 0/05$) نشان داد. در مورد سایر ارزش ها هم در هر دو مرحله تفاوت معناداری مشاهده نگردید.

آخرین متغیر مورد بررسی در زمینه سلسله مراتب ارزش های دانشجویان؛ دانشکده محل تحصیل آنها بود. در این مورد نیز نتایج وضعیت متفاوتی را بر حسب محل تحصیل دانشجویان آشکار ساخت که پس از مقایسه میانگین ها با استفاده از آزمون تحلیل واریانس؛ تفاوت های معناداری در ارزش های مذهبی، هنری، نظری و اجتماعی دانشجویان آشکار گردید. بر مبنای این نتایج از لحاظ ارزش نظری دانشجویان دانشکده کشاورزی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده علوم انسانی

دانشجو سلسله مراتب زیر برقرار بود: ارزش‌های دینی، اجتماعی، نظری، سیاسی، اقتصادی و هنری. در مرحله دوم سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان دختر و پسر با تغییراتی همراه بود. در پسرها سلسله مراتب ارزشی دینی، اجتماعی، نظری، اقتصادی، سیاسی و هنری و در دخترها سلسله مراتب دینی، اجتماعی، نظری، اقتصادی، هنری و سیاسی گزارش گردید. در ادامه با مقایسه میانگین ارزش‌های دختران و پسران دانشجو با استفاده از آزمون t؛ فقط در مرحله اول مطالعه؛ تفاوت‌های معناداری در سطح ($p < 0/0001$) در زمینه ارزش‌های اقتصادی، مذهبی و سیاسی بین دو جنس مشاهده گردید. اما در مرحله دوم نتایج هیچ‌گونه تفاوت معناداری را آشکار نداشت.

در مورد ترتیب سلسله مراتب ارزش‌ها با توجه به وضعیت تأهل دانشجویان، نتایج ترتیب زیر را در بدو ورود نشان داد. دانشجویان مجرد: مذهبی، اجتماعی، نظری، سیاسی، اقتصادی و هنری و دانشجویان متأهل: مذهبی، هنری، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و نظری. در بررسی دو سال بعد نیز این نتایج آشکار شد: دانشجویان مجرد ارزش‌های دینی، اجتماعی، نظری، سیاسی، اقتصادی و هنری و دانشجویان متأهل ارزش‌های مذهبی، نظری، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، و هنری. در این زمینه نتایج حاصل از انجام آزمون t بر روی میانگین نمرات دانشجویان در پرسشنامه ارزش‌ها هیچ‌گونه تفاوت معنی داری را نشان نداد. بدین معنی که سلسله مراتب ارزشی افراد متأهل با افراد مجرد تفاوت معناداری ندارد.

در این مطالعه سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان بر حسب استان محل سکونت خانواده آنها متفاوت بود و دانشجویان هر منطقه ارزش‌های متفاوتی را نسبت به دانشجویان سایر مناطق گزارش کردند. تحلیل واریانس مربوط به میانگین نمرات ارزش‌های دانشجویان با توجه محل سکونت خانواده آنها نشان داد که تنها ارزش نظری

($F = 81/2$, $p < 0/01$) از تفاوت‌های معناداری در بین گروه‌های مورد مطالعه برخوردار است. در مطالعه بعدی که دو سال بعد انجام گرفت مقایسه میانگین نمرات ارزش‌های دانشجویان نشان داد که در این مرحله تنها ارزش اجتماعی ($F = 58/2$, $p < 0/03$) از متغیر محل سکونت تأثیر معناداری پذیرفته و سایر ارزش‌ها از این نظر اختلاف معناداری نداشتند. با نگاهی به وضعیت نمرات ارزش‌های دانشجویان در جدول فوق بر مبنای سهمیه پذیرش در کنکور، در می‌یابیم نتایج سلسله مراتب متفاوتی را برای دانشجویان هر سهمیه ترسیم کرده است. بررسی میزان f مشاهده شده در تحلیل واریانس نوع پذیرش و تأثیر آن بر ارزش‌های دانشجویان بیانگر آن بود که نوع پذیرش در کنکور تفاوت معناداری را در سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان رقم زده است. در مرحله دوم مطالعه نیز تحلیل‌ها نشان داد که نوع پذیرش تنها بر روی ارزش نظری ($F = 63/4$, $p < 0/01$) تأثیر معناداری داشته ولی در مورد سایر ارزش‌های اینگونه نبوده است. آخرین متغیر مورد بررسی در زمینه سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان؛ دانشکده محل تحصیل آنها بود. در این مورد نیز نتایج وضعیت متفاوتی را بر حسب محل تحصیل دانشجویان آشکار ساخت که پس از مقایسه میانگین‌ها با استفاده از آزمون تحلیل واریانس؛ تفاوت‌های معناداری در ارزش‌های نظری، هنری، اجتماعی، سیاسی و مذهبی دانشجویان آشکار گردید. بر مبنای این نتایج از لحاظ ارزش نظری دانشجویان دانشکده دندان‌پزشکی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده علوم انسانی پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش هنری دانشجویان دانشکده هنر بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده علوم انسانی پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش مذهبی دانشجویان دانشکده پرستاری بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود

همواره رتبه آخر را به خود اختصاص داده بود. این ترتیب در مورد دانشجویان پسر و دختر نیز رعایت شده بود (به جز یک مورد که در مرحله اول سال ۷۷ ارزش اقتصادی آخرین ارزش دانشجویان دختر بود). با در نظر گرفتن وضعیت تأهل دانشجویان، سلسله مراتب ارزش‌ها به گونه‌ای دیگر مرتب گردید. در این حالت علیرغم این‌که ارزش‌های مذهبی و اجتماعی کماکان اولویت خود را حفظ کرده بودند ولی دانشجویان در هر مطالعه به سایر ارزش‌ها (هنری- اقتصادی- سیاسی و نظری) ترتیبی متفاوت دادند.

نتایج این تحقیق در برخی ابعاد با یافته‌های مطالعات پیشین [۱۳ و ۱۵] هم‌سو بود. از سوی دیگر یافته‌های مطالعه حاضر با نتایج حاصل از بررسی ارزش‌های دانشجویان اصفهان [۱۷] در مورد نحوه رتبه بندی سلسله مراتب ارزش‌ها تفاوت‌هایی نشان داد. پژوهش حاضر هم‌سو با سایر مطالعات مشخص نمود که هر کدام از رشته‌های تحصیلی با یک نظام ارزشی خاصی مرتبط بوده و این نظام ارزشی در بستر اجتماعی و زمانی خود بر علاقه فرد به رشته تحصیلی خود تأثیر می‌گذارد [۱۹، ۲۲ و ۲۳]. لمان (به نقل از محمد خلیفه) [۱۹] ضمن بررسی تغییر ارزش‌ها نتیجه‌گیری کرد که بیش‌ترین تغییر در ارزش‌ها پس از ورود به دانشگاه رخ می‌دهد. طرفداران دیدگاه اجتماعی نیز در این زمینه بر این باورند که تحول ارزش‌ها با تغییر نظام‌ها و ساخت‌های اجتماعی و شرایط تاریخی و فرهنگی که فرد در آن زندگی می‌کند ارتباط دارد. از اینرو با توجه به جامعه هدف مورد مطالعه ترتیب‌های متفاوتی از سلسله مراتب ارزش‌ها قابل انتظار خواهد بود. اما روان شناسان عمدتاً این تغییرات را به تحول برخی فعالیت‌های شناختی از قبیل قدرت انتزاعی تفکر نسبت می‌دهند به نحوی که شرایط اجتماعی- فرهنگی در پژوهش‌های بین فرهنگی انجام شده کاملاً مشخص است [۱۹].

اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش اجتماعی دانشجویان دانشکده دندان پزشکی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده هنر پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش سیاسی دانشجویان دانشکده دندان پزشکی بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده پزشکی پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. اما در مرحله دوم نتایج تحلیل‌ها تنها حاکی از وجود تفاوت در ارزش‌های نظری و هنری بود. بر این اساس از لحاظ ارزش هنری دانشجویان دانشکده هنر بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده علوم انسانی پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند. از لحاظ ارزش نظری دانشجویان دانشکده علوم پایه بالاترین نمرات و دانشجویان دانشکده پزشکی پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص داده بودند.

بحث

مطالعه حاضر با هدف تبیین سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان دانشگاه شاهد طی سال‌های ۷۷، ۷۸، ۷۹ و ۸۰ انجام گرفت.

در تمام چهار مرحله مطالعه حاضر سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان یک‌بار در بدو ورود دانشجویان به دانشگاه و بار دیگر دو سال بعد از ورود به دانشگاه مورد مطالعه قرار گرفت و رابطه برخی ویژگی‌های فردی- اجتماعی و آموزشی دانشجویان از قبیل جنس، سن، وضعیت تأهل، نوع سهمیه پذیرش در کنکور و دانشکده محل تحصیل با سلسله مراتب ارزش‌های آنان بررسی گردید.

سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان

همان‌طور که نتایج تحقیق حاضر نشان داد در ترکیب سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان در طول تمام مراحل تحقیق ارزش‌های دینی و اجتماعی چه در بدو ورود و چه در بررسی دو سال بعد از ورود دانشجویان به دانشگاه در اولویت قرار داشتند و ارزش هنری

در ادامه به بررسی جداگانه ارزش‌ها می‌پردازیم.

ارزش مذهبی

این ارزش در طول تمام مراحل تحقیق در ردیف اول سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان قرار داشت. ولی در میان دختران و پسران دانشجو وضعیت متفاوتی از خود نشان داد. بدین معنی که ارزش‌های مذهبی دختران بیش‌تر از پسران بود و این تفاوت در تمام مراحل مطالعه معنادار بود. نتایج این تحقیق با نتایج پژوهش‌های انجام شده قبلی هماهنگ است. محمد خلیفه ضمن بررسی پژوهش‌های مختلف، چنین یافته‌ای را به خرده فرهنگ خاص جنسیتی و نقش مورد انتظار از آنان نسبت می‌دهد. وی در عین حال مطرح می‌کند که زنان بیش‌تر از مردان هنگام دچار شدن به خبط و اشتباه، احساس گناه می‌کنند و بیش از مردان در نبود قانون از شیوه‌های اخلاقی تبعیت می‌کنند [۱۹].

بر اساس مقایسه میانگین‌های ارزش مذهبی بر مبنای متغیرهای موجود در پژوهش حاضر که تفاوت معناداری را در این مورد آشکار ساخت می‌توان این‌گونه نتیجه‌گیری نمود که در واقع ارزش مذهبی در سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان بدون توجه به وضعیت خاص آنها از قبیل محل سکونت، تأهل و یا نوع سهمیه از جایگاه بالا برخوردار بوده و حتی در بررسی‌های بعدی که دو سال بعد از ورود دانشجویان به دانشگاه نیز انجام گرفت، ثبات نسبی را از خود نشان داد که این نکته نقش برجسته مذهب و ارزش‌های دینی را در میان دانشجویان به ویژه دانشجویان دانشگاه شاهد را نشان می‌دهد و خط بطلانی است بر نظریه‌های گوناگون ضد مذهبی که در مورد دانشجویان بیان می‌شود.

آستین [۲۷] در پژوهش خود آشکار ساخت که میزان ارزش‌های مذهبی در کسانی که بصورت دسته جمعی زندگی می‌کنند و حس کمک کردن به دیگران در آنها به چشم می‌خورد؛ به مراتب بالاتر است.

هم‌چنین به لحاظ تأثیرپذیری ارزش مذهبی از متغیرهای مورد مطالعه، دانشکده محل تحصیل بیش‌ترین رابطه را با این ارزش داشته و سپس سهمیه مورد پذیرش در کنکور، ارزش مذهبی را تحت تأثیر قرار داده است. نتایج مطالعات نیز نشان داده است که ارزش‌های دینی در بین دانشجویان رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی در هر جامعه‌ای از دانشجویان سایر رشته‌ها بالاتر است و این تفاوت‌ها از لحاظ آماری هم معنادار می‌باشد [۲۹].

ارزش اجتماعی

یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که ارزش اجتماعی در دومین مرتبه از سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان طی سال‌ها مورد مطالعه قرار دارد. در بین دختران و پسران به جز در مطالعه سال ۷۹ میانگین ارزش اجتماعی در تمام مراحل تفاوت معناداری نشان داد. البته می‌توان مسیر تحولات اجتماعی و همچنین تغییر در گستره ایفای نقش زنان در جامعه را در این زمینه مؤثر دانست.

بر مبنای نتایج به دست آمده مراتب ارزش اجتماعی دانشجویان مورد بررسی، با توجه به متغیرهای محل سکونت، سهمیه و وضعیت تأهل تفاوت معناداری را نشان نداد. البته نقش تأثیرگذار در این زمینه را می‌توان با توجه به یافته‌ها به دانشکده محل تحصیل نسبت داد که تفاوت‌ها بر مبنای این تغییر برخی مواقع معنادار گزارش گردید. این یافته بر نقش نهادهای اجتماعی تأمین‌کننده ارزش تأکید می‌کند.

پژوهش‌ها در این زمینه آشکار ساخته‌اند که دانشجویانی که دارای اعتقادات مذهبی و دینی هستند در بعد ارزش‌های اجتماعی بالاتر از سایر دانشجویان می‌باشند [۲۹]. در یک مطالعه دیگر گزارش گردید که ارزش‌های اجتماعی و دینی بالا با رفتارهای پرخطر همراه است [۲۸].

ارزش سیاسی

ارزش سیاسی یکی از تغییرپذیرترین ارزش‌ها در سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان است. با نگاهی به روند تغییرات این ارزش می‌توان دریافت که جایگاه ارزش سیاسی در سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان و در طول مراحل مختلف تحقیق روندی نزولی داشته است. چرا که این ارزش از مرتبه سوم سلسله مراتب ارزش‌ها در سال‌های اول به مرتبه پنجم در سال‌های آخر مطالعه تغییر پیدا کرد. با مطالعه نقش متغیرهای پژوهش بر جایگاه این ارزش مشخص گردید که در طول مطالعه میانگین نمرات پسران در ارزش سیاسی نسبت به دختران به طور معناداری بالاتر بود. یافته‌های اصلی آلپورت و ورنون [۷] نیز تأیید کننده نتایج مطالعه حاضر می‌باشند مبنی بر اینکه نمرات مردان از نظر ارزش‌های اقتصادی و سیاسی بالاتر از زنان می‌باشد و این یافته‌ها در سطح وسیعی به تأیید رسیده است. البته در طول مطالعه علایق تحصیلی و دانشکده محل تحصیل دانشجویان بر میزان ارزش سیاسی دانشجویان تأثیر معناداری نشان داد. در این زمینه با توجه به تنوع موجود در یافته‌ها و دخالت احتمالی عوامل دیگر احتمال پیش بینی ارزش سیاسی و (هم‌چنین سایر ارزش‌ها را) از روی رشته تحصیلی دشوار می‌سازد [۳۱].

اما آنچه که مهم به نظر می‌رسد روند نزولی جایگاه این ارزش در طول سال‌های مطالعه بود. بر مبنای یک تحلیل جامعه‌شناسی می‌توان این فرآیند را به تحولات اجتماعی جامعه در حال گذار ایران در سال‌های انجام پژوهش نسبت داد. اوج‌گیری فعالیت‌های دانشجویان در سال‌های ۷۶ و ۷۷ و سپس فروکش کردن تمایلات سیاسی به دنبال وقایع اجتماعی، تبعات و هزینه‌های بالای مربوط به فعالیت‌های سیاسی در سال‌های بعد مواجهه با مشکلات اقتصادی و آینده اجتماعی و شغلی مبهم با نظم نزولی این ارزش در سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان هماهنگ است.

ارزش نظری

این ارزش بطور متوسط مرتبه سوم سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان مورد مطالعه را در طول فرآیند تحقیق به خود اختصاص داده است. در بین دختران و پسران دانشجویان نیز از لحاظ ارزش نظری تفاوت معناداری دیده نشد. ارزیابی جایگاه این ارزش با توجه به متغیرهای تحقیق نشان می‌دهد که ارزش نظری در نظام ارزشی دانشجویان همواره در یک وضعیت میانه‌ای قرار داشته است. در طول سال‌های مطالعه حاضر میزان پراکندگی نمرات دانشجویان در ارزش نظری، نسبتاً پایین بوده و وضعیت با ثباتی را از خود نشان داد؛ که این مسئله تغییرپذیری جایگاه این ارزش را در سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان بسیار پایین می‌آورد. از آنجایی که معمولاً ارزش‌ها حاصل کارکرد سه سطح اجتماعی (شامل فرهنگ در سطح اول، خانواده در سطح دوم و سایر جنبه‌های اجتماعی-اقتصادی در سطح سوم) می‌باشند؛ انتظار می‌رود که بیش‌ترین ثبات در نظام ارزشی افراد به ارزش نظری مربوط گردد چرا که عمومیت این ارزش در نزد همه انسان‌ها و برخورداری نسبی همه افراد از این ارزش؛ میزان یکنواختی از آن را در جامعه و به‌ویژه قشر دانشجویی قابل انتظار می‌نماید هم‌چنین مطالعات نشان داده‌اند که بیش‌ترین تغییر در نظام ارزشی فرد در خلال سال‌های آخر دبیرستان و سال اول دانشگاه به وجود می‌آید و با تثبیت موقعیت دانشجویان به عنوان یک جامعه علمی؛ ارزش نظری جایگاه ثابتی در سلسله مراتب ارزشی دانشجویان پیدا می‌کند. نتایج مطالعه کنونی آشکار ساخت که ارزش نظری عمدتاً از متغیر رشته و دانشکده محل تحصیل تأثیر پذیرفته و سایر متغیرهای مورد مطالعه به غیر از چند مورد ارتباطی با این سنخ ارزشی نداشته‌اند. که این مساله تأثیر شرایط اجتماعی دانشجویان به ویژه محیط آموزشی را در برجسته نمودن جایگاه ارزش نظری مورد تأکید قرار می‌دهد. هم‌چنین هاروی و مدلین [۱۲] در

مطالعه خود نشان دادند که بین ارزش‌های اجتماعی و نظری رابطه همبستگی منفی معنی‌داری وجود دارد.

ارزش اقتصادی و هنری

این ارزش‌ها در نظام ارزشی دانشجویان جزء آخرین ارزش‌ها رتبه بندی شدند. در این میان ارزش هنری همواره جایگاه آخر را به خود اختصاص داده بود و ارزش اقتصادی نیز در کنار ارزش سیاسی (که در طول مطالعه حاضر سیر نزولی داشت) اولویت‌های چهارم و پنجم را به خود اختصاص داده بودند که معمولاً در هر سال مطالعه تغییر می‌کرد. روانشناسان عمدتاً تغییرات در نظام ارزشی را به تحول برخی فعالیت‌های شناختی از قبیل قدرت انتزاع که نتیجه رویارویی با واقعیت‌های بیرونی است، نسبت می‌دهند. تأثیر شرایط اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی بر جایگاه ارزش‌های اقتصادی و هنری در مطالعه حاضر کاملاً مشخص است. به نحوی که ترتیب اینگونه ارزش‌های اقتصادی و هنری را می‌توان انعکاس دهنده شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دانشجویان مورد مطالعه دانست [۱۹]. از سوی دیگر ویژگی‌های فردی و اجتماعی دانشجویان از قبیل محل سکونت خانواده، وضعیت تأهل، نوع سهمیه پذیرش در دانشگاه و رشته تحصیلی موجب تفاوت معنادار در نمرات ارزش‌های اقتصادی و هنری دانشجویان مورد مطالعه نگردید. به عبارت دیگر در کنار وضعیت ثابت ارزش هنری در سلسله مراتب ارزش‌های دانشجویان؛ وقتی به تحول ارزش اقتصادی همراه با ارزش سیاسی نگاه می‌کنیم نقش تحولات و تغییرات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جامعه را در جابه‌جایی اولویت این ارزش‌ها در نظام ارزشی دانشجویان می‌توان مشاهده نمود. علاوه بر این با وجود تفاوت‌های موجود در میزان ارزش‌های اقتصادی و هنری در میان دانشجویان با در نظر گرفتن متغیرهای مورد مطالعه؛ این تفاوت‌ها از لحاظ آماری معنادار

نبودند؛ ولی با این حال یافته‌های مطالعه حاضر همسو با نتایج تحقیقات قبلی رابطه بین زمینه تحصیلی افراد را با ارزش اقتصادی و هنری نشان می‌دهد. به طوری که دانشجویان رشته‌های اقتصاد و بازرگانی به ارزش اقتصادی گرایش بیش‌تری نشان می‌دهند و دانشجویان دانشکده هنر بیش‌ترین نمره را در ارزش هنری به دست می‌آورند. آنچه که در نتایج تحقیق حاضر مشاهده گردید در واقع بیانگر تأثیر دانشگاه در تحول فرآیندهای ارزشی دانشجویان است [۳۰]. کا [۳۱] نیز تغییرات نگرشی و رفتاری دانشجویان را در ورود به دانشگاه بررسی کرد و تجربه ارتباط به هم‌کلاسی‌ها را در آنچه که وی آنرا خود فهمی نامیده بسیار مهم عنوان نمود. هم‌چنین مطرح کرده که دانشجویان سال‌های بالاتر جهت‌گیری بنیاد گرایانه و انعطاف‌ناپذیری کم‌تری دارند. البته براساس بررسی‌های آستین [۲۷]، و کو [۳۱] دانشگاه و هم‌کلاسی‌ها هم در تقویت و هم در تضعیف این افکار مؤثر هستند. بایلز [۱۰] در تغییرات ارزشی دانشجویان به عواملی چون مستقل شدن از خانواده، قدرت تصمیم‌گیری در بسیاری از امور، مواجه شدن با خواسته‌ها و اعتقادات متفاوت استادان و هم‌کلاسی‌های خود و فعالیت در چهارچوب برنامه‌های فوق برنامه اشاره کرده است.

از آن‌جا که دانشگاه شاهد به عنوان یک مجموعه ارزشی وظیفه تربیت فرزندان انقلاب و شهدای گرانقدر را بر عهده دارد؛ زمانی می‌تواند به وظیفه خود به بهترین شکل عمل نماید که جامعه هدف خود را از لحاظ اجتماعی و ارزشی رفتارشناسی و تحلیل کند و در راستای شناخت رفتارهای اجتماعی آنها که تا حد زیادی برگرفته از نوع باورها و ارزش‌های آنها است قدم بردارد. بدیهی است نتایج پژوهش حاضر چشم‌اندازی روشن جهت شناخت بهتر و همه‌جانبه دانشجویان دانشگاه فراهم آورده که می‌توان در برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و آموزشی از آن بهره گرفت.

۱۵. همایونفر، فاطمه (۱۳۷۳) مقایسه ارزش های دختران و پسران نوجوان شهرستان سمنان؛ دانشکده مدیریت و برنامه ریزی آموزش و پرورش.
۱۶. گیلک، عبدالامیر (۱۳۷۱) سلسله مراتب ارزش های نوجوانان پسر و والدین آنها؛ دانشگاه آزاد اسلامی، پایان نامه کارشناسی ارشد.
۱۷. احمدی، سیداحمد (۱۳۷۳) روانشناسی نوجوانان و جوانان؛ اصفهان، انتشارات مشعل.
۱۸. محمدی روزبهانی، کیانوش (۱۳۷۸) بررسی رابطه نظام ارزشی و رشد اخلاقی با هویت یابی در دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز؛ دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، پایان نامه کارشناسی ارشد.
۱۹. محمد خلیفه، عبداللطیف (۱۹۵۶) بررسی روانشناختی تحول ارزش ها، ترجمه سید حسین سیدی، مشهد؛ انتشارات آستان قدس رضوی.
20. Al-jasir, A.; Cowger, Charles, D.; (1993) Social cultural and academic factors associated with adjustment of students in united states. Dissertation Abstract International, V, 54. No 5A.
21. Feather, N.T.; (1984) Masculinity, femininity, psychological androgyny, and the structure of values. Journal of Personality and Social Psychology, 47, 604-620.
22. Rokeach, M.; (1973) The nature of human values. New York: Free Press.
23. Schwartz, S. H.; , Melech, G.; Lehmann, A.; Burgess, S.; Harris M.; Owens, V.; (2001) Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. Journal of Cross-Cultural Psychology, 32, 519-542.
۲۴. اردوبادی، محمد (۱۳۵۴) بررسی نظام ارزشی دانشجویان رشته های مختلف دانشگاه شیراز؛ دانشکده علوم تربیتی، پایان نامه کارشناسی ارشد.
۲۵. آناستازی، آن (۱۳۶۱) روان آزمایی، ترجمه محمد نقی براهنی؛ انتشارات دانشگاه تهران
۲۶. پاشاشریفی، حسن (۱۳۷۶) نظریه و کاربرد آزمون های هوش و شخصیت، تهران؛ انتشارات سخن.
27. Astin, A. W.; (1965) Classroom environment in different fields of study. Journal of Educational psychology. V5, 275-820.
1. Shechtman, Z.; (2002) Validation of the Democratic Belief Scale [DTBS]. Assessment in Education, 9, 363-377.
2. Simadi, F. A.; Kamali, M.A.; (2004) Assessing the values structure among United Arab Emirates university students. Social Behavior and Personality, 32, 19-30.
3. Arweck, E.; Nesbitt, E.; (2004) Value education: The development and classroom use of an educational programme. British Educational Research Journal, 30, 245-261.
4. Schwartz, S. H.; (1999) A Theory of cultural values and some implications for work. Applied psychology: An International Review, 48(1), 23-47.
5. Smith, P. B.; Schwartz, S.H.; (1997) Values. In J. W Berry, M. H. Segall & C. Kagitcibasi [Eds], Hand book of cross-cultural psychology, Vol 3, 2nd Edn [pp. 77_118]. Boston: Allyn & Bacon.
6. Sadler, J.Z.; (2004) Values and Psychiatric Diagnosis. Oxford: Oxford University Press.
7. Alport, G.; W, Vernon, P. E.; Lindzey, G.; (1970) Study of values. New York. Houghton Mifflin.
8. Spranger, E.; (1928) Types of men. New York, Stechert-Hafner.
9. Helkama, K.; Uutela, A.; Pohjanheimo, E.; Salminen, S.; Koponen, A.; Leenarantaneen-va NTSI.; (2003) Moral Reasoning and Values in Medical School: a longitudinal study in Finland/Scandinavian Journal of Educational Research, Vol. 47, No. 4 on line.
10. Bayels, B.; (2001) A review of the first 18 months of the project. council for christian colleges and universities. www. gospe. Com.
11. Feather, N. T.; (2004) Value correlates of ambivalent attitudes toward gender relations. Personality and Social Psychology Bulletin, 30, 3-12.
12. Harvey, T.P.; Medlin, W.; (2001) A comparison of college students gender attitudes within the fields of science, engineering, humanities and social science. www. pserie. psu. Edu.
۱۳. شمسیان، داوود (۱۳۷۱) سلسله مراتب ارزش های نوجوانان دختر و پسر شهرستان تهران؛ دانشکده مدیریت و برنامه ریزی آموزش و پرورش.
14. Lancaster, L. C.; Stillman, D.; (2002) When generations collide: Who they are, why they clash, how to solve the generational puzzle at work. New York: Harper Collins.

30. Thomas, A. C.; (1970) the origin of personality, Scientific American. V8, pp:702-709.
31. Kuh, G.; (2001) Do environments matter? A Comparative analysis of the impress of different types of college and uiversities on Character, Journal of college and character. www. collegevalues. Org.
۲۸. رضایی، علی (۱۳۶۱) بررسی نظام ارزشی در رفتارهای پرخطر، دانشگاه تهران؛ دانشکده علوم تربیتی، پایان نامه کارشناسی ارشد.
29. Troyer, C.; (2001) Community and its importance in value development during the college years. Journal of college and character. www. collegevalues. Org.